

PRŮVODCOVÁNÍ OLOMOUC

Pověsti

O Olomouci a přilehlých městech

Radim Beza

2010

OLOMOUC

Zkrácená verze pověsti Proč se v kostele sv.

Václava zvoní poledne v 11 hodin

Za husitských válek patřilo město Olomouc k protivníkům husitů. Proto bylo také v červnu roku 1432 obléháno husitským vojskem vedeným Prokopem Holým. Ten odhadl na jedné z ranních válečných porad sílu olomoucké posádky a převahu svých vojsk a prohlásil, že pokud nedobijí husitská vojska Olomouc do hlasu poledních zvonů, odtáhnou.

Strhla se veliká bitva. V nekrutější vřavě před polednem se olomoucký biskup Jan Železný dozvěděl od zajatých husitů o slibu Prokopa Holého o poledních zvonech. Biskup proto dal zvonit na zvony kostela sv. Václava ještě před polednem a husitský vůdce Prokop Holý se svým vojskem odtáhl, nechtěje porušit své vlastní slovo. Biskup tak zachránil Olomouc před pleněním. Od té doby se zvoní u sv. Václava poledne již v 11 hodin.

Celý text pověsti Proč se v kostele sv. Václava zvoní poledne v 11 hodin

Za husitských válek patřila Olomouc k baštám, o něž se opíral císař Zikmund, zapřísáhlý odpůrce kalicha a nepřítel "božích bojovníků." Roku 1424 uzavřeli olomoučtí měšťané obranný spolek s městy Brnem, Jihlavou, Znojmem, Litovlí a Uničovem proto, aby snáze odolávali husitským nájezdům. Olomouc husité opravdu nikdy nedobylí, mimo jiné také proto, že zde vládl bohatý německý patriciát. Nové víře, třebaže se šířila i na Moravě i v okolí Olomouce, páni hlavního města markrabství nepřáli. V červnu roku 1432 přitáhl k Olomouci sám Prokop řečený Veliký nebo také Holý. Tehdy měli Olomoučtí možnost poznat nepřemožitelnost husitských zbraní. Město bylo obklíčeno ze všech stran a nové a nové zástupy bojovníků sem přijížděly na bojových i fasuňkových vozech, aby je vítězství tentokrát neminulo. Olomoučané trnuli hrůzou, když vyslechli zprávy svých zvěďů, kteří se odvážili v noci z městských bran, o tom, kolik nepřátelského, dobře vyzbrojeného a pro boj za pravdu Páně nadšeného vojska leží pod hradbami.

Prokop, mohutnou postavou převyšující ostatní hejtmany a nápadný hladce vyholenými tvářemi, vedl před hlavním útokem v časných ranních hodinách válečnou radu. Byla pronášena různá mínění a dávány rozličné rady. Jeden návrh zněl: "Nač plýtvat životy? Vyčkejme, až obležené město, všeho dovozu zbavené, vyhladovělé, samo poprosí o mír a vzdá se." Názory se různily a navzájem si odporovaly. Prokop mlčky sledoval rozčilenou rozpravu, chladně uvažoval, odhadoval síly olomoucké posádky a pak rázně rozhodl: "Jaké průtahy? Ještě než v poledne zazní zvony, město buď bude v našich rukou, anebo odtud odtáhneme." Jasně a důrazně projevil zkušený vojevůdce svoji vůli. Netěšil se sice té dětinné lásce a oddanosti jako předtím Žižka, ale uplatňoval svoji převahu vždy velmi rozhodně a nesmlouvavě. To dobře věděla olomoucká městská rada od velmistra řádu německých rytířů z Vratislavi, jehož požádala o zprávu o akcích husitů ve Slezsku. "Co pan Prokop, kterýž s nimi jest, činí, toho i druzí musí býti poslušni," sděloval velmistr. Krátce nato zahlaholila polnice, zavířily bubny a válečná píseň se nesla oživlým ležením. Rozhoukaly se houfnice a tarasnice,

jež metaly na olomoucké zdivo olověné i kamenné koule, hromadné výstřely z hákovnic a ručnic ohlušovaly obležené, sudlice, palcáty, cepy a meče pak měly dokonat zkázu města.

Nejzuřivěji se bojovalo pod svatováclavským návrším, kde se srázná skalní stěna zdála být nedobytnou. Obhájci města se drželi obdivuhodně, cítili však, že bitvu nezvládnou. Již několik hodin trval nerozhodný, ale důležitý zápas. Smolné věnce vrhané do města ztěžovaly odpor jeho obhájců. Na několika místech hořely střechy a dusivý dým se valil ulicemi a bránil v rozhledu. Toho využili cepníci a pokoušeli se k hradbám hákem připevnit žebříky z provazů. Střelci a práčata svou soustředěnou palbou znemožňovali olomouckým ozbrojencům vyhlédnout přes okraj hradeb.

Ve svrchovaném nebezpečí se mezi obhájci města objevil biskup Jan Železný, aby bojujícím dodal odvahy. Nebyl u lidu oblíben pro svou hrabivost, lakotu a jiné nectnosti. Tedy právě pro ty vlastnosti, proti kterým husité tak nemilosrdně bojovali, když žádali, aby přestala moc panstva a panování kněžstva. Zoufalství však semklo Olomoučany v jeden houf a ve chvíli nebezpečí v Janu Železnému neviděli nehodného pastýře. Jeho přítomnost a nebojácnost jakoby je vzpružila. "Kdybychom do poledne vydrželi, máme vyhráno," povzdechl si kdosi z posádky. "Jak to myslíš?" tázal se biskup. "Prokop prý prohlásil, že než hodina polední udeří, musí mít Olomouc v rukou nebo že s vojskem odtáhne." "A jak to víš?" ptal se nedočkavě biskup. "Několik málo husitů, které se nám podařilo zajmout, se nám pošklebuje, a těší se, že budou obědvat lépe než my." Biskup se hluboce zamyslel. Pojednou se jeho ustaraná, zasmušilá tvář vyjasnila, naklonil se k jednomu ze své družiny, něco mu potichu pošeptal, a pak se ubíral v místa nejlítějšího boje.

V tom slyš! Do třeskotu zbraní a válečné vřavy zaznívá velebný zvuk zvonů od sv. Václava. Obě strany udiveně naslouchají. Nejvíce je překvapen Prokop Veliký, který zaujat bitvou, nesledoval, jak slunce pokročilo na obloze. Dal povel k ústupu. "Řekl jsem, nežli zvony oznámí poledne, musím být pánem města, jinak že dobývání zanechám. To platí, dané slovo nikdy neruším," pravil k nespokojeným hejtmanům, kteří se již viděli v dobytém městě. Brzy poté se rozjely husitské vozy směrem západním. Olomouc tedy byla zachráněna biskupovou lstí. Od té doby se na památku této události zvoní u sv. Václava poledne již v 11 hodin.

Co je na pověsti Proč se v kostele sv. Václava zvoní poledne v 11 hodin (ne)pravdivého?

Pověst není pravdivá. V roce 1423 husité na Moravě slavili řadu válečných úspěchů, Olomouce však nikdy nedobyli. Dopolední zvonění v olomouckém kostele sv. Václava je v souladu s liturgickými zvyklostmi, které se od 13. století dodržovaly v různých zemích různě. Bývalo zvykem, že se nejen v biskupských, ale i kapitulních chrámech oznamovalo, že skončila první část kněžských modliteb, nazývaných modlitby breviáře. Podobná pověst se vztahuje k Brnu a týká se obležení města Švédy v roce 1645.

Zkrácená verze pověsti O založení Svatého Kopečka

O založení Svatého Kopečka se traduje tato pověst. V Olomouci žil obchodník s vínem Jan Andrášek. Jednou si na svých cestách slíbil, že půjdou-li mu obchody dobře, dá postavit u Olomouce stánek boží. Tento slib se rozhodl později vyplnit.

26. února 1629 se vydal do okolí Olomouce na koni hledat vhodné místo. Nádherné místo našel u Droždína a dověděl se, že patří klášteru Hradisko. Klášter mu místo daroval a přispěl také na stavbu kaple. 3. dubna 1633 byla stavba hotova, při jejím svěcení se stal zázrak, kdy začal slepý vidět. Místo se okamžitě stalo cílem poutníků.

Švédové však roku 1642 kapli zničili a zmizel nevysvětlitelně obraz Panny Marie. Po odchodu Švédů Andrášek nechal znovu postavit kostelík. Neznámý stařec také donesl zpět ztracený obraz. Roku 1679 byl na stejném místě postaven monumentální chrám.

Celý text pověsti O založení Svatého Kopečka

Asi půldruhé hodiny chůze vychodním směrem od města Olomouce se zvedá na pokraji kdysi hlubokých lesů pahorek, z něhož je nádherný rozhled po celé Hané. Již po staletí je tento kopec nazýván Svatým Kopečkem. Na jeho vrcholku stojí zdaleka viditelný poutní chrám se dvěma mohutnými věžemi a přilehlými frontami bývalých klášterních budov řádu premonstrátů. Chrám byl zasvěcen Panně Marii, kterou každoročně při pouti uctívaly nesčetné zástupy zbožných poutníků. O jeho založení se traduje tato pověst.

V Olomouci žil již od svých mladých let obchodník s vínem Jan Andrášek. Jak již to v jeho povolání bylo zvykem, velmi často cestoval po sousedních zemích, hlavně pak zajížděl do Uher, kde nakupoval víno. Najedné takové cestě v roce 1625 přespal ve vesnici Lulči nedaleko Vyškova. Poněvadž příští den byla neděle, šel jako zbožný křesťan na mši do kostelíka sv. Martina, který stál na kopci uprostřed lesů. Když vyšel se svou čeledí z kostela, naskytl se mu nádherný pohled na malebné seskupení vesniček hluboko pod ním a na v ranním slunci zářící kraj. Byl to úchvatný pohled a zbožný a dojatý Andrášek si v té chvíli slíbil, že půjdou-li mu obchody tak dobře jako dosud, že na podobném místě v blízkosti jemu milé Olomouce postaví na návrší podobný stánek boží.

V následujících letech opravdu přineslo jeho snažení žádané ovoce. Andráškovu jmění vzrostlo a často se mu stávalo, že se mu ve snu připomínal učiněný slib. Umínil si proto, že s dílem začne co nejdříve. Za třesuté zimy dne 26. února 1629 vyjel na koni z městské brány s úmyslem, že pojedě tak dlouho, dokud neobjeví vhodné místo pro stavbu kaple. Jel dlouho směrem na východ, cestami i přes pole a lesy, až ho sněhová vánice zahнала za vesnici Droždín. Poněvadž ho ostrý vítr i sních šlehal do tváře, stáhl si přes obličej kápi, povolil koni uzdu a nechal ho jít volným krokem. Netrvalo dlouho a kůň se sám zastavil. Vánice přestala a Andrášek se rozhlédl. Hned poznal, že stojí na místě, které hledal. Označil místo několika suchými větvemi a snažil se zapamatovat si jeho polohu. Potom již ujížděl zpět do Olomouce. Cestou se od jednoho rolníka dozvěděl, že les patří klášteru Hradisku.

Zašel proto za opatem a poprosil ho: "Důstojný otče opate, učinil jsem slib Panně Marii, že k její počtě vystavím kapli. Již i místo jsem vyhledal, krásné, na vrcholku kopce, z něž je nádherný pohled po celém kraji." "Kde je ono místo, zbožný muži?", otázal se opat. "Na severovýchod od Olomouce, na pokraji krásných lesů, které náleží vašemu klášteru, důstojný otče opate." Milerád svolím a budu podporovat tvůj zbožný úmysl, neboť každé snažení člověka, jako tvora božího, má přispět k větší slávě boží. Také náš klášter rád přispěje skrovnou hřivnou k uskutečnění tohoto velkého díla. Jeho jménem ti pozemky daruji a zároveň dávám povolení postavit na nich chrám. Přeji ti v provádění tvých plánů mnoho zdarů a dílu tvému požehnání dávám."

A tak se také stalo. V letních měsících téhož roku byl položen a posvěcen základní kámen kostela. Práce rychle pokračovaly a za tři roky byla stavba hotova. Dne 3. dubna 1633 se zde sešli lidé z blízka i z daleka a kaple byla vysvěcena olomouckým světícím biskupem Filipem hrabětem Breunerem. A hned při svěcení se stal zázrak. Slepý baron Alexandr z Borů, který nešťastnou náhodou oslepl a léčil se v Olomouci u známých lékařů, při obřadu opět nabyl zraku a viděl. Zvěst o jeho zázračném uzdravení se rozlétna Moravou. Kaple, zasvěcená Panně Marii, se zakrátko stala obh'beným poutním místem zástupů zbožných poutníků, kteří sem putovali, aby uctili nejsvětější Pannu a hledali u ní posilu ve svých životních strastech. Netrvalo však dlouho a kaple byla zpusťována a zneuctěna. To když roku 1642 přitrhli k Olomouci Švédové, dobyli město a také vyplenili a spálili klášter Hradisko i kostel na Svatém Kopečku. Přitom nevysvětlitelným způsobem z kaple zmizel i obraz milostivé Panny Marie. Po jejich odchodu se Andřýsek spolu s premonstráty postaral o obnovu poutního místa a místo původní kaple postavil kostelík. V předvečer jeho slavnostního otevření přišel k Andřýskovi neznámý stařec a předal mu pečlivě zabalený ztracený obraz se slovy: "Nesu vám to, co vám právem náleží. Víím, že hledáte obraz Matky Boží, i já ji ctím a prosím proto, aby její obraz přišel na původní místo."

Zpráva o znovuobjevení obrazu se rychle rozšířila a kostelík na Svatém Kopečku, jak se mu později začalo říkat, se opět stal cílem nepřehledných zástupů poutníků. Těm však jeho skromné prostory již nestačily a tak se hradiský opat rozhodl postavit místo něj monumentální chrám. Jeho vysvěcení roku 1679 se však Jan Andřýsek již nedočkal. Zemřel v roce 1673.

Co je na pověsti O založení Svatého Kopečka (ne)pravdivého?

Skutečná postava olomouckého měšťana a obchodníka s vínem Jana Andřýska se v této pověsti prolíná s legendou o založení kaple a o nálezu svatého obrazu Panny Marie, zde v duchu zvyklostí barokní doby. O stavbě kaple ale neexistují žádné doklady, vííme však, že kostelík zde byl opravdu postaven premonstráty v letech 1669-1679. Dnešní podoba svatokopeckého chrámu je z let 1714-1721. Autorem pověsti je zřejmě kronikář kláštera Hradisko Michal Siebeneicher.

Bouzov

Krásný pohádkový hrad Bouzov najdeme mezi městy Olomouc a Moravská Třebová. Pokládá se za možné rodiště

krále Jiřího z Poděbrad. Jednomu z hradních pánů sloužili tři bratři. Byli to mládenci ztepilí, rytířských mravů, svému pánu sloužili věrně a oddaně. Kamkoli pán jel, vzal je s sebou, ať to bylo na hony či na hostiny, do pole válečného či k zápasům. Bratři byli všude svému pánu jen ke cti, vedli si opravdu rytířsky. Tím si získávali lásku ostatních, pozornost a slávu. Ale všem se nikdo nezachová. Ten, kdo má mnoho slávy, má i mnoho závisti. Nejen přízeň pánova, ale i jejich vybrané způsoby byly mnohým solí v očích. A když tak zase jednou se svým pánem vyjeli a koně jeho bujaré a krásné svou pevnou rukou krotili, jeden z jejich nepřátel, zlý a nenávistný muž, který duši svou čertu upsal a naučil se od něj různá kouzla, pohleděl zlýma očima na jejich koně i na koně knížecí družiny a všechny začaroval. Krev se jim v těle zpěníla a zkazila a padla na ně těžká nemoc. Mládenci to spatřili a velmi se zarmoutili. Ale jako praví rytíři dobře rozuměli všemu, co k pravému rytířství náleží, uměli i svým koním pomoci. Vyndali ihned pušťadla ze své torby a svým nemocným koním otevřeli žíly a krev vypustili.

Všichni členové knížecí družiny se zarazili a s napětím očekávali, co se stane. Koně tří bratrů padli slabostí k zemi a leželi bez hnutí. Ale jen nakrátko. Po chvíli opět vyskočili, vesele zařehotali a byli zase zdraví. Tím povzbuzeni i ostatní členové družiny, vytáhli pušťadla ze svých toreb a provedli stejný léčebný zákrok na všech knížecích koních. I jim se vedlo stejně dobře. Radost všech byla veliká. Kníže, který již viděl velikou škodu na svých koních, byl potěšen nejvíce. Aby se svým mládencům odvděčil, obdaroval je hojnými dary a přikázal jim ozdobit jejich rytířské štíty třemi pušťadly v jedno spojenými. A bratři v upomínku zármutku, který hrozil knížeti, kdyby o koně přišel, zasadili si na přilby pušťadla barvy černé. Znamení toto pak nazývali „znamením hříče“. Jejich potomci žili na Moravě celá staletí, stali se rytíři slavnými a hodnými svého rodu. Zvali se Bítovští ze Slavíkovíc.

Helpštýn

V historii našich hradů je dost běžné, že se některého zmocní loupeživý rytíř, ale je jistě zvláštností, když si loupeživý rytíř pro své nekalosti hrad založí a je po něm i nazván. Na

začátku 14. století si prý Helf z Linavy šikovně, avšak nelegálně přivlastnil majetky jiných šlechticů v takové hodnotě, že si mohl zbudovat nevelký, ale dobře opevněný hrad na vysokém kopci nad Bečvou. Asi o sto let později vlastnil hrad [Helfštýn](#) mocný pán Kuna. Byl už letitým vdovcem a měl jedinou dceru Lidmilu. A protože Lidmila vynikala krásou i bohatstvím, přijížděli na hrad často urození mladíci, aby se ucházeli o její ruku. Všichni však odcházeli s nepořízenou, neboť hradní slečna už dobře věděla, pro koho bije její srdce. Byl to mladý panoš Ganelun, stojící ve službách jejího otce, mladík statečný i dobrosrdečný, ovšem chudý jako kostelní myš. A to byla těžká překážka. Pan Kuna nechtěl o lásce mladých lidí ani slyšet. A aby udělal jejich nadějším rázný konec, propustil Ganeluna ze služby a za večera ho vyhnal z hradu. Zoufalý panoš se vydal na cestu do tmavé noci. Kam se obrátit? Co si počít? Kráčel jako bezduchý, sám nevěděl kam, až nakonec vyčerpán únavou a hladem klesl na zem. Vtom před ním z temnoty zasvítily dva uhlíky. Zamrazilo ho, podíval se nahoru a hrůzo hrůzoucí! Leží pod šibenicí, na trámku se houpe a chrastí kostra oběsence a kousek od něj sedí veliký černý kocour svítící divoce očima.

Ganelun vyskočil a chtěl prchnout, ale kocour na něj spustil lidským hlasem: „Vzmuž se Ganelune! Víím, co tě trápí a znám také lék na tvé trápení. Jsem ochoten ti pomoci, aby Lidmila byla tvá. Dám ti kouzelný prostředek, který ti k ní jistě dopomůže. Ale ty mi musíš za tu službu také něco dát. Dáš mi prvorozené dítě, které ti Lidmila porodí.“ Zoufalý Ganelun váhal. Nemohl se rozhodnout k takové strašné oběti. Ale když nakonec neviděl žádnou jinou záchranu ani pro sebe, ani pro Lidmilu, souhlasil s návrhem. V tom okamžiku zasvítil blesk, zarachotil hrom, kocour popadl Ganeluna za ruku, vznesl se s ním do povětří, a než se užaslý hoch vzpamatoval, stál na nádvoří hradu. Tam mu vložil kocour do ruky zčernalou hrudku a pravil: „Dobře to opatruj a dbej, abys to měl stále u sebe. Je to smůla z hranice, na které hořela čarodějnice. Má kouzelnou moc a dopomůže ti ke všemu, co budeš chtít.“ S těmi slovy zmizel.

Příští den vešel Ganelun do hradu, našel Lidmilu s otcem ve veliké hradní síni spolu s urozenými pány a rytíři. Kuna naléhal na plačící dceru, aby si vybrala jednoho z přítomných za ženicha. Tu se prodral Ganelun zástupem vpřed a zvolal: „Vyber si Lidmilo toho, kdo přemůže všechny přítomné v zápasu!“ Když hradní pán spatřil zapuzeného panoše, pohrdlivě se ušklíbl. Ganelun však sebevědomě dodal: „I kdyby vás tu, páni, bylo desetkrát tolik, se všemi bych se chtěl vypořádat.“ Všem přítomným zbrunátněly tváře hněvem a pan Kuna dodal posměšně: „Dobrá, když se tolik chvástáš, ukaž, co dovedeš. Nelžou-li tvá ústa, bude Lidmila tvá.“ Bylo domluveno, že zápas se vybojuje mečem. Všichni se hned vyhrnuli na nádvoří. Uražení sokové se přeli o to, kdo půjde na řadu dřív. Brzy je však bojovný zápal přešel. Pod pádným mečem Ganelunovým klesl první, druhý, třetí a tak to šlo dále. Panoš neustal, dokud všechny nepřemohl. Nakonec mu padla šťastná dívka do náručí.

Brzy se slavila svatba. Po roce se manželům narodil synáček. Byl jako obrázek. Ale jednoho dne, když stál Ganelun nad kolébkou, připomněl si náhle hroznou úmluvu a ten tam byl jeho klid. Ustavičně bděl nad chlapcem a jen tuze nerad ho opouštěl. Uplynul rok, uplynul druhý a pořád nic. Nešťastný otec se uklidnil a zase pomalu zapomínal. Synek zatím rostl a byl čím dál roztomilejší. V deseti doprovázel otce na lov a dělal mu větší a větší radost. Konečně bylo synkovi dvanáct let. Toho dne oslavili na hradě s velikou slávou jeho narozeniny. Večer oslavenec ulehl a hned spal. Otec s matkou odešli do své ložnice a tam spolu ještě rozmlouvali. Srdce jim překypovala štěstím. Přiblížila se půlnoc. Vtom najednou prudké fialové světlo a hrozná rána, až se celý hrad otrásl. Zděšení rodiče hned chvátali do synovy komnaty. Na lůžku spatřili sedět černého kocoura. Zsvítit očima, zaprskal a byl ten tam. Jen sirný zápach po něm zůstal a na loži jejich mrtvý syn. Zesinalá matka klesla s výkřikem mrtvá

k zemi a Ganelun si roztříštil hlavu o zeď. Tak hrad osiřel a hrdá budova od té doby pustla, až z ní zbyly jen zříceniny. Nešťastný Ganelun však nemá pokoje ani v hrobě a jeho duch prý bloudí hradními zříceninami dodnes.

Olomouc

V moravském městě Olomouc najdeme zbytek dávného hradu zvaného Přemyslovský palác. Tato velká stavba, která v polovině 12. století představovala panské sídlo románského slohu, nepřetrvala dlouho. V době, kdy Přemysl Otakar II. převzal správu Moravy, přestaly o tomto hradu jakékoliv zmínky. Václavem II., synem Přemysla Otakara

II., se slavně zaleskl přemyslovský rod. Když se tento král ujal dědictví po otci, dokázal nejen zavést v zemi pevný pořádek (s pytlek zlata prý bylo možné bezpečně projít celé království), ale povznesl říši i v hospodářství a přivedl ji opět k blahobytu. Značnou měrou mu při jeho snahách pomáhaly kutnohorské stříbrné doly a jakost jím ražených pražských grošů. Široko daleko v Evropě nebylo tenkrát tak dobrého platidla. Pevný řád v zemi a dobrá měna vzbuzovaly českému státu u všech sousedů náležitou vážnost a úctu. Proto když vymřel v sousedním polském království panovnický rod, téměř celé Polsko se poddalo králi Václavovi a nabídlo mu svou korunu. Král ji přijal, oženil se s korunní dědičkou Alžbětou Rejčkou a usedl roku 1300 v Hvězdě na trůn polských králů. Rok nato tomu bylo podobně v Uhrách. I tam vymřel královský rod a i odtamtud přišla Václavovi žádost, aby přijal korunu. Také této žádosti král vyhověl, nepřijal však korunu pro sebe, ale pro svého syna Václava III. Šťastný osud sjednotil v rukou Přemyslovců tři mocné středoevropské říše, avšak pouze do smrti Václava II. v roce 1305. Jeho dědic Václav III. si neuvědomil svůj význam a velkou odpovědnost a lehkomyšlně promarnil za jediný rok všechnu vážnost a důvěru, kterou po otci zdědil.

Za rádce si vyvolil rozmařilé a lehkomyšlné mladé lidi, s nimi hýřil, rozdával jim korunní statky a utrácel stříbro těžce dobyté za svého otce. Ač byl zasnouben s uherskou princeznou, vzdal se jí a tím i uherské koruny. Tím ovšem pozbyl také důvěry Poláků. Teprve nyní se nerozvážný král vzpamatoval. Rozhodl se vypravit s armádou proti odbojným Polákům. Svě vojsko začal shromažďovat u Olomouce. Odtud se mělo táhnout nejprve do Krakova. Králův

hlavní stan byl na olomouckém hradě v budově kapitulního děkanství. Za horkého letního dne, 4. srpna 1306, si král vyšel po obědě na chodbu, aby se osvěžil na čerstvém vzduchu. Odvolal všechno služebnictvo a procházel se úplně sám. Tu ho zákeřně přepadl najatý vrah a probodl ho dýkou. Po králově výkřiku ovšem hned přiběhly stráže a prchajícího zlosyna rozsekaly na místě na kusy, aniž se kdo dozvěděl, kdo to je a kdo ho najal. Sotva osmnáctiletý mladík potřísnil svou královskou krví dlaždice hradu a uzavřel tak poslední stránku dějin slavného rodu. Nebylo mu tedy dopřáno, aby napravil zlé chyby, jimiž zahájil svou vládu. Stihl ho nejkrutější osud, jaký může mladého vládce potkat. Tím hůř, že byl poslední svého rodu.

Praděd

Hlavním hrdinou dávného příběhu je chudý mladý ovčák, který pásá svá stáda na horských loukách [Jeseníků](#). Jednoho dne ho oslovil prastarý obr s velikánskou hlavou, dlouhými vlasy a vousy šedými jako skála. „Mám hrozný hlad, nejedl jsem už více než měsíc. Jsem hrozně zesláblý, a proto potřebuji nejlepší ovci z tvého stáda.“ Ovčák strachy ani nedutal, jen duchu hor přikývl na jeho žádost. Rozradostnělý obr hned hmátl pro ovci, zabil ji a po opečení ji celou spořádal. „Když jsi mi takto pomohl, zavedu tě za odměnu do svého zámku. Ovce tu nechej, budou pod mou ochranou, takže se jim nic nestane.“ Ovčák sebral svou hůl, nasadil si beranici a následoval obra po cestě do hor. Musel hodně pospíchat, sotva dechu popadal, ačkoliv obr šel velmi pomalu.

Po krátkém čase oba přišli ke skalnímu zámku mistrně ukrytému v lesích. Oba vstoupili dovnitř. Ovčáka až přecházel zrak z toho, co spatřil. Uvnitř byl ukryt nesmírný poklad, ohromné bohatství stříbra a zlata. Vše se neskutečně třpytilo v záři zapadajícího slunce. „Naber si dukátů do kapes,“ pobídl obr ovčáka, „tvá ovce bude dobře zaplácena; ale chraň se vzít něco jiného!“ Při nabírání zlatáků se však ovčáka zmocnila žádostivost a sáhl také po krásném zlatém svícnu, který si ukryl pod halenu. Rozloučil se s duchem hor a pokračoval směrem k východu ze zámku. Najednou sluneční svit pohasl a ovčák zjistil, že kde dříve byla okna, je nyní samá skála. Ani východ z jeskyně už nebyl na svém místě. Všude jen tvrdá skála. Ovčák v tu chvíli pochopil, že získané bohatství mu není k ničemu. Svou lakotou sám sobě ohrozil život. Co dělat? Odhodil všechny dukáty i zlatý svícen a začal tichounce volat obra, doprošuje se jeho odpuštění. V tu chvíli zarachotil hrom, znovu se zjevil stařec – obr a hromovým hlasem zvolal: „Nebyl jsi spokojen s tím, co jsem ti dal. Lakota tě svedla. Sám ses potrestal.“ Za obrem se zablesklo, zaburácel hrom a ovčák padl bez dechu k zemi. Probudil se

na vrcholu neznámé hory, která vyrostla na místě, kde stával obrův skalní zámek. Její vrchol se vypínal nejvýše v celém okolí jako připomínka lidské lakoty, která málem přivedla ovčáka do záhuby. Ten přišel o zlato, ale byl rád, že si zachránil život. A nová hora dostala jméno po duchu hor – Praděd.

Zkrácená verze pověsti Břetislav a Jitka

Syn knížete Oldřicha Břetislav, sídlící v Olomouci, se rozhodl pojmout za nevěstu šlechtičnu Jitku. Ta však byla zavřena v klášteře ve Svinibrodu. Břetislav se tedy rozhodl, že ji unese. Vydal se tedy s družinou ke klášteru, kde požádal o přístřeší. Poté vyčkal příležitosti, až šla Jitka na bohoslužby, přiskočil k ní, nasedl na koně a chtěl s ní z kláštera utéci. Klášterní bránu uzavřenou silným řetězem prý překonal jediným úderem meče. Poté Jitku i se svou družinou odvezl do Olomouce a nechal se s ní na starém hradě oddat. A pro Jitku nechal časem vybudovat malý hrádek jako letní sídlo na místě dnešního Hradiska.

Celý text pověsti Břetislav a Jitka

Když roku 1019 připojil Moravu k českému přemyslovskému státu kníže Oldřich, ustanovil správcem země svého syna Břetislava. Tento první moravský údělník si vybral za své sídlo Olomouc, protože zdejší hrad zaujímal mezi ostatními moravskými hrady první místo. A sem si také, asi dva roky po obsazení Moravy, přivedl nevěstu. Byla to dcera rakouského markrabího Jindřicha a sestra německého knížete Oty, Jitka. Pověst o její kráse se rozšířila i do Čech a proto se Břetislav rozhodl, že se s ní ožení. Protože ji však její otec vychovával a chránil v ženském klášteře ve Svinibrodu a bránil se všem nabídkám na její provdání, rozhodl se Břetislav, že ji získá za každou cenu, byť i násilím. Vybral si ze své družiny nejvěrnější a nejschopnější muže, vybavil je nejrychlejšími koňmi a ohlásil cestu k císaři. Po několika dnech dorazil se svou družinou do svinibrodského kláštera, kde požádal o přístřeší. Jakmile se Břetislav ubytoval, začal vyhledávat příležitost, jak spatřit Jitku. Násilím se jí zmocnit nemohl, protože klášter byl dobře hlídán a jeho družina nebyla příliš početná. Jednou však náhodou Jitku uviděl, když šla se svými družkami do kostela. Rychle k ní přiskočil, uchopil ji do náručí, vyhoupl se s ní do sedla připraveného koně a tryskem vyrazil ke klášterní bráně. Ta však byla uzavřena silným řetězem. Přetřel prý řetěz mečem, otevřel bránu a podařilo se mu uprchnout. Za chvíli se k němu připojila jeho družina a za několik dnů dorazili do Olomouce. Zde se potom ve starém hradě v kapli sv. Václava, v přítomnosti svého otce, dal Břetislav s Jitkou oddat. Po čase nechal vybudovat na malém návrší severně od hradu malý hrádek, který sloužil jeho paní jako letní sídlo. Na tomto místě potom byl v roce 1077 založen knížetem

Otou I. Sličným a jeho manželkou Eufemií Uherskou benediktinský klášter Hradisko s kostelem sv. Štěpána, pohřební místo olomouckých Přemyslovců.

Co je na pověsti Břetislav a Jitka (ne)pravdivého?

Známý příběh o únosu sličné Jitky ze Schweinfurtu z kláštera svinibrodského knížetem Břetislavem I. (nar. kolem roku 1005, + 10.1.1055), líčí kronikář Kosmas ve své Kronice české, když uvádí, že se Břetislav uchýlil na Moravu s Jitkou, jež "co jest pod sluncem děv, svou krásou předčila všechny". Neuvádí však kam. Další kronikáři a historikové považovali za jeho sídlo Hradisko u Olomouce. Je však téměř jisté, že Břetislav sídlil na hradě v Olomouci. Jitka mu porodila 5 synů: Spytihněva, Vratislava, Konráda, Jaromíra a Otu a zemřela v roce 1058, tři roky po smrti Břetislavově.

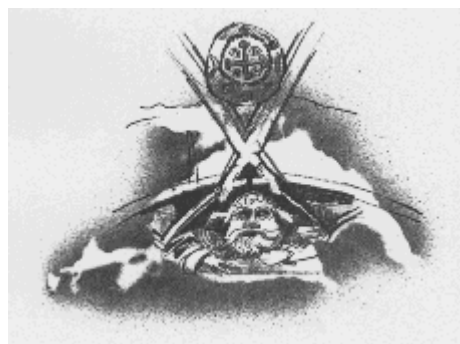
Zkrácená verze pověsti O založení města Olomouce

V dávných dobách se na území pozdější země moravské nacházely především pralesy, řídké osídlené malými osadami u řek a na kopcích. V době rozkvětu římské říše tu snad pobývali i Germáni a Keltové. Pro římské kupce byla však tato oblast velice žádaná, a proto do ní i za značně ztížených podmínek pronikali. I díky nim vznikaly další malé osady, které na významných křižovatkách cest poskytovaly kupcům odpočinek. Osídleno bylo malé skalnaté místo u brodu řeky Moravy.

Až sem se dostala někdy v roce 57 před naším letopočtem skupina římských vojáků vedená prý Juliem Caesarem. Místo se mu velice líbilo, nechal ho proto vojensky opevnit. Místo bylo poté na jeho počest nazváno Julimontium, z něhož se prý později vyvinulo jméno Olomouc.

Celý text pověsti O založení města Olomouce

V dávných dobách se na území pozdější země moravské nacházely ohromné pralesy, táhnoucí se z horských masivů do údolí a nížin, jimiž protékaly potoky a řeky. V lesích žilo velké množství divoké zvěře, řeky a tůň se hemžily rybami a raky. Krajina byla jen velmi řídké osídlena, nestála zde ještě ani města, ani vesnice. Jen tu a tam se nacházely malé osady tehdejších obyvatel, kteří se většinou po určité době stěhovali z místa na místo. Osady obvykle vznikaly v povodí řek a na chráněných místech, umožňujících lidem alespoň částečnou ochranu proti přírodním nebezpečím.

V době rozkvětu říše římské pobývali na tomto území Germáni, snad i Keltové. Hranici s římskou říší tehdy tvořila na jihu řeka Dunaj, na níž se Římané opevnili. A za tuto hranici směrem k severu a k východu pronikali zejména římské kupce, vyvážející do těchto oblastí šperky, sůl, koření, zbraně, jantarové perly, nádobí, sklo a další výrobky, zatímco zpět do vlasti dováželi zejména kožešiny, kůže, obilí, medovinu, dobytek a další suroviny a zboží. Obchod jihu se severem Evropy byl poměrně rozsáhlý a zájem kupců především z jižních zemí byl značný. Prodej hotových výrobků a nákup surovin jim za námahu z dlouhé cesty určitě stály. Cestování a obchodování tehdy nebyla záležitost snadná ani bezpečná. Obyčejné vozy tažené koňmi, neskýtaly pro kupce žádné pohodlí, navíc se jezdilo po velmi špatných silnicích, pokud je vůbec možné částečně upravené cesty silnicemi vůbec nazývat. Cestování bylo rovněž velmi nebezpečné, protože kolem cest se pohybovalo mnoho lupičů, kteří často kupce přepadali, aby je oloupili o převážený náklad. Proto kupci cestovali v karavanách a vydržovali si ozbrojený doprovod.

Při cestách, u řek a na křižovatkách cest postupně vznikaly osady, střežící brody přes řeky a poskytující kupcům odpočinek na namáhavé cestě. Tyto osady kupci znali a většina z nich také měla své pojmenování. Jedna z cest, vedoucích z jihu na sever, vedla také v blízkosti holého skalnatého hřbetu, sestávajícího ze tří návrší, vyčnívajících několik metrů nad povrch okolní krajiny. Návrší byla vzdálena jen kousek od mělkého brodu přes řeku Moravu, do níž se opodál vlévala řeka Bystřice. Okolí skalnatého hřbetu bylo bažinaté, protkané mnoha rameny řeky Moravy, ze kterých se voda při povodních rozlévala široko daleko. Přístup k brodu byl možný pouze po cestě, vedoucí mezi skalnatými návršími. A právě na nich a v

jejich blízkosti sídlili lidé již v mladší době kamenné a od té doby nepřetržitě až do dnešních dnů.

Do těchto míst se někdy v roce 57 před naším letopočtem dostala skupina římských vojáků, kteří na koních projeli úrodnou nížinou a řídkými lesy od Dunaje až sem. V jejich čele jel muž důstojného vzezření, oděný v nádherný šat, krytý bohatě tepaným brněním. Byl to slavný římský státník a vojevůdce Gaius Julius Caesar, jenž zatoužil poznat země na sever od Dunaje. Sám zde byl poprvé, i když římské oddíly se do těchto krajů zatoulaly již dříve. Když se jezdci přiblížili ke skalnatému útesu, již z dálky slyšeli křik a lomoz. Proto Caesar vyslal dopředu své zvědy, aby zjistili, co se děje. Ti se však vzápětí vrátili a sdělili vojevůdci, že pod skálou se nachází malá osada, kde zrovna probíhá trh, že tedy žádné nebezpečí nehrozí. I poručil Caesar vyjet na nejvyšší ze tří návrší, které se ze všech stran prudce svažovalo do okolní roviny. Odtud se mu naskytl krásný pohled na celé rovinaté okolí na severu lemované kopci. Všude převládaly lužní lesy, mezi nimiž se krčily malé kousky vykloučené a obdělvané půdy se skromnými chatrčemi. Viděl, že téměř celé návrší obtékají říční ramena, a že po vybudování opevnění by se návrší stalo nedobytným. Poručil rozbít stany, nakrmit a napojit koně a na skále vybudovat příkopy a valy, zpevněné palisádou z ostrvů. Vojensky upravené návrší bylo nazváno podle vzácného návštěvníka Julimons - Julimontium, z čehož se prý později vyvinulo jméno Olomouc. Vojenská stanice Římanů zde zůstala až do zániku římské říše a po jejich odchodu občas využili hotového opevnění místní obyvatelé.

Co je na pověsti O založení města Olomouce (ne)pravdivého?

Násilně polatinštěný tvar města Olomouce na Julimons, Julimontium Julii mons (Juliův vrch) v době humanistické po roce 1459 místo staršího Olomucium, dal vzniknout pověsti, že zakladatelem města je G. J. Caesar. Olomoucký dějepisec Josef Vladislav Fischer dokonce označil za zakladatele města císaře Julia Maxima kolem roku 238 n.l. Pro oba tyto názory neexistují žádné důkazy. Také úvahy o existenci starého hradu na Michalském návrší, vycházející z názvu Juliusberg (Juliův hrad), nelze ničím doložit. Navíc se tento název objevuje až po roce 1618 a používal se pro území kolem kláštera a kostela sv. Michala.. Pojmenování "Na hradě" vytvořil Alois Vojtěch Šembera, který přeložil roku 1841 do češtiny německý název Juliusberg. I on přitom vycházel z mylného názoru starších historiků, že někde v místech dnešní školy stával druhý zeměpanský hrad. I když si svůj omyl brzy uvědomil a snažil se o jeho nápravu, název "Na hradě" se používá dodnes. Domnělého zakladatele města G. J. Caesara však ještě dnes připomíná v duchu humanistické tradice zhotovená jeho jezdecká socha. Je umístěna ve východní části Horního náměstí jako dílo sochaře Jana Jiřího Schaubergera a kameníka Václava Rendera z roku 1725.

Zkrácená verze pověsti Krutý trest

Členové řádu olomouckého benediktinského kláštera na Hradisku se v roce 1149 stále těšili vážnosti u členů knížecí rodiny údělného knížete Oty III. Knížecí rodina chodila na pobožnosti výhradně do kláštera.

Kněžna Durana chodila se svou komornou Blankou často přímo za opatem. Blanka se tak mohla seznámit i s novicem Vítem. Po čase mezi nimi vzkvetla láska. Vít se proto rozhodl z řádu vystoupit a vzít si Blanku za manželku.

Na advent opět Vít čekal v klášteře na svoji Blanku a proto se radostně vrhnul k přicházející zahalené postavě a políbil ji. Byla to však samotná kněžna. Ta si okamžitě stěžovala knížeti. Ten dal zavolat opata, který o ničem nevěděl a ptal se ho, jak by potrestal mnicha, který by zneuctil kněžnu. Ten vyslovil názor, že mnich by měl být zazděn a řád smeten z povrchu země. Tak se také poté stalo a kníže dal všechny členy řádu zazdít do refektáře.

Celý text pověsti Krutý trest

V zimě roku 1149, na den sv. Lucie, která noci upije, ale dne nepřidá, třesnutě mrzlo a byla taková sněhová vánice, že nebylo radno hlavu z obydlí vystrčit. Zlá nepohoda tohoto drsného prosincového dne však vůbec nevadila zvědavcům, tísnícím se u fortny benediktinského kláštera na Hradisku. Vylákala je nezvykle smutná podívaná. Všichni zaraženě přihlíželi, jak zedníci zazdívají refektář, který byl určen za společný hrob mnichů a jejich opata. Šeptem přetřásali neblahou příhodu, která zaživa pohřbila celé řeholní bratrstvo prvního kláštera olomouckého, neuměli si srovnat přísný trest se štedrou blahovůlí Oty III., kterou tento údělný kníže doposud okázale vyznamenával hradiský klášter.

Členové řádu se těšili vážnosti u členů knížecí rodiny pro svoji učenost a zbožnost, a třebaže měli Přemyslovci blíž do biskupského kostela sv. Václava, vysvěceného roku 1141, chodívali na pobožnosti výhradně do kláštera. Zejména choť Oty III., sličná Durana, zbožná, ale domýšlivá žena, denně prodlévala na modlitbách u sv. Štěpána. Jejím zpovědníkem byl sám opat. Většinou ji provázela hezká komorná Blanka, ladné, svěží postavy, a někdy za jítří tmy ji na cestu svítil pochodní starý služebník. Kněžna navštěvovala staříckého opata pravidelně, aby se pocvičila a utvrdila ve víře. Blanka čekávala na svoji velitelku obyčejně na nádvoří a zde se seznámila s novicem Vítem. Po čase mezi nimi vzkvetla tajná láska. Blanka se těšila na každodenní setkání s Vítem a vždy si v duchu přála, aby se kněžna co nejdéle zdržela v opatově pracovně. Vít dosud nesložil řeholních slibů a mohl tedy kdykoliv z kláštera vystoupit a milovanou dívku si vzít za manželku. Ujišťována Vítem, že se tak stane v příhodném čase, snila Blanka o šťastné budoucnosti. Nic však nedala na sobě znát, ani kněžně se nesvěřila z obavy, že by jí byly znemožněny nenápadné schůzky s novicem, že by třeba byla na hodinu ze služeb propuštěna.

Nadešel advent. Denně za úsvitu spěchala Durana do kláštera, aby s mnichy vzývala příchod Kristův starozákonní prosbou: "Rosu dejte nebesa shůry". Onoho osudného prosincového dne kráčela kněžna, zahalena závojem, bez obvyklého doprovodu. Novic, který očekával svoji milou v ambitu kláštera, uviděl v přítmi chodby ženskou postavu, objal ji a políbil. Lehký výkřik kněžny prozradil Vítovi jeho velký omyl. Bylo však pozdě. Marně prosil se sepjatýma

rukama za odpuštění. Pyšná Durana, uražena a pobouřena opovážlivostí mladého benediktina, si stěžovala po návratu z kláštera svému manželovi a žádala o smělcovo potrestání. Rozhněvaný kníže se rozhodl na místě ztrestat mnichovo provinění. Nedal však pátrat po členu konventu, který se činu dopustil, nýbrž si předvolal opata, klidně s ním drahnou dobu rozmlouval a jakoby nic se ho pojednou otázel: "Co si myslíš, důstojný otče opate, jaký trest zasluhuje mnich, který se v milostné touze odvážil zneuctít kněžnu?" "Nevím o podobném případě", odvětil opat, "ale je-li takový, pak by měl být provinilec zaživa zadržán, aby měl kdy uvažovat o svém pohlouznění, a řád, jehož je členem, by patřilo smést s povrchu země."

V milosti propustil kníže opata, ale jen na oko. Jak ohromen byl opat a celý konvent, když po chvíli přišel knížecí vzkaz a rozhodnutí, že klášter se ruší a všichni bratři mají být společně zadrženi, jak navrhl sám opat. Nikdo v klášteře neměl ani potuchy o tom, co se stalo, proč je má stihnout tak krutý trest. Nic nepomohlo vysvětlování, marné byly jakékoliv prosby a sliby. Těžko přemáhali mniši při vši své statečnosti zmatek a strach, když byli odváděni do refektáře, svého společného hrobu.

Za tuhého mrazu a sněhové metelice byl knížecí ortel proveden. Po několik dní bylo zřetelně slyšet modlitby a zpěv zadržovaných, až nakonec hlasy slábnuly, jen ojediněle se ještě ozvalo zasténání. Od té doby, kdykoliv někdo v klášterní budově umírá, jsou prý slyšet žalmy umírajících a na Dušičky, po celou noc jakoby z dálky nebo odněkud z hlubin, znějí žalné zpěvy.

Co je na pověsti Krutý trest (ne)pravdivého?

Na pověsti není nic pravdivého. Klášter Hradisko začal stavět pro benediktiny 8.7.1074 olomoucký údělný kníže Ota Sličný se svou manželkou Eufemií a byl vysvěcen roku 1078. Benediktini byli na Hradisku vystřídáni konventem premonstrátů z vůle biskupa Jindřicha Zdíka v polovině 12.století, a to proto, že lépe vyhovovali biskupovu reformnímu úsilí o povznesení pokleslé moci duchovní a vymanění církve ze světské moci. Působili zde až do roku 1784. Benediktini se po odchodu usídlili v Opatovicích, kam přenesli i své známé letopisy, které pod názvem Letopisy hradištsko-opatovické sahají až do roku 1158 a jsou cenným historickým pramenem.

Zkrácená verze pověsti Tataři u Olomouce

Roku 1241 řádila v Evropě tatarská vojska. Pronikli i na Moravu a brzy se dostali až k Olomouci. Město se však připravilo k boji pod vedením Jaroslava ze Šternberka.

Tataři na město útočili, avšak nedařilo se jim. Tak aspoň plenili okolí města. Olomoučané zatím čekali na vhodný okamžik k protiútok. Ten nadešel o půlnoci 24. června, kdy Tataři odpočívali v táboře nebo sháněli jídlo po okolí. Po přepadení rozespaleho tábora se strhla velká bitva, která trvala velice dlouho bez viditelného vítěze. Nakonec tatarský velitel Peta naznačil Jaroslavovi ze Šternberka, ať se s ním sám utká v souboji.

Jaroslav tento souboj vyhrál a Tataři odtáhli zpět od nedobytného hlavního moravského města.

Celý text pověsti Tataři u Olomouce

Roku 1241 bylo s východní Evropou zle. Ve středoasijských stepích sjednotil džingischán Temudžin turko-tatarské kmeny, podrobil si Čínu a vnikl s vojsky do Indie a do Íránu. Jeho nástupce džingischán Ogotaj si podmanil mnohá ruská knížata a vyslal synovce Batu, aby vnikl do střední Evropy. Bylo popleněno Polsko, nepopsatelná hrůza se valila Slezskem, Tataři na svých malých bystronohých koních pronikali tam, kde byli nejméně očekáváni, dovedli dobývat města a měli výborně organizovanou výzvědnou službu. Opavskem pronikli na Moravu a rychlým pochodem přitáhli až k Olomouci, zanechávající po sobě viditelné stopy ve vypálených a vyvražděných vesnicích. A nežli se Olomoučané vzpamatovali ze svého ohromení, bylo město ze všech stran sevřeno tatarskými hordami, nad jejichž ležením zavlála veliká korouhev s rozšklebenou lebkou, chrlicí plamen a dým.

Král Václav I. předvídal tatarský vpád a opatřil sotva vzniklé město dobře vycvičenou posádkou a velení svěřil zkušenému válečníkovi Jaroslavovi ze Šternberka. Posádka byla posílena dobrovolníky z řad měšťanů, kteří se dobře vyznali ve vojenství a všichni dohromady přísahali, že raději zemřou, než aby město vydali vplen divokým barbarům. Narychlo byly zpevněny městské hradby, zataraseny všechny brány, přehlédnuty zásoby a zajištěn přívod pitné vody. Město bylo připraveno k boji. První útok nepřátel se nezdařil. Tataři zřejmě podcenili síly Olomouckých. Ani stupňované výpady Tatarům mnoho nepomohly. Příval střel se odrážel od krunýře městských hradeb, a i když vržený oheň tu a tam vlétl na střechu některého domu a vznítil se požár, byl bez obtíží v krátké době uhašen. Rozzuření Tataři, dychtiví kořisti, si vybíjeli svůj vztek na bezbranném obyvatelstvu olomouckých předměstí a okolních vesnic, která vypálili a jejich obyvatele zajali. Premonstrátský klášter na Hradisku dopadl nejhůře. Ač byl také opevněn a hájen srdnatými mnichy, neubráníl se a podlehl zkáze. Řeholníkům byly postínány hlavy a nabodnuty na kopí, jejich zneuctěná těla přivázali Tataři ke koňským ohonům a v divém reji kolem hradeb je s posměchem ukazovali Olomoučanům. Ti strnuli na hradbách v hrůze nad příšernou podívanou. Začali hartusit na vojevůdce, že nelze dále otálet, že je nutno svést rozhodnou bitvu stůj co stůj. Avšak Jaroslav ze Šternberka, když změřil síly městské obrany s počtem nepřátel, k protiútokovi nesvolil. Měl jiný plán. Nepřítel se musí vysílit, a to nebude dříve, dokud nepocítí nedostatek. Až se Mongolové rozlezou po širokém okolí a budou shánět píci pro koně a potraviny pro sebe, teprve pak bude vhodná příležitost k přepadu jejich ležení. A na tuto chvíli je nutno počkat.

Nadešel den 24. června. V domě, v němž pobýval Jaroslav ze Šternberka, se konaly pilné porady. Bylo dojednáno, že v noci vyrazí za hlídkami postupně celé vojsko na přepad

nepřátelského ležení. A tak, když se soumrak teplé noci snesl nad Olomouc, davy lidu spěchaly do kostelů k noční pobožnosti, v níž chtěly vyprosit zdar a vítězství pro křesťanské zbraně. Velitelé v čele s panem Jaroslavem pokorně přijali svátost oltářní a zpívající svatováclavský chorál se chystali k rozhodné bitvě. Před vojskem byl nesen praporec s obrazem sv. Václava a sv. Jiří. Vedle něj byl veden oslík, nesoucí ve zlaté schránce Tělo Páně - symbol slavného vjezdu Kristova do Jeruzaléma o Květnové neděli. Té noci nikdo ve městě nezamhouřil oka. Zástupy obyvatel mlčky sledovaly nástup bojovníků, zatímco v chórové kapli kostela sv. Václava setrvali kanovníci s biskupem Vilémem po celou noc v modlitbách.

Po půlnoci přepadli Olomoučtí tatarský tábor. V první bitevní vřavě pobili rozespálé tatarské náčelníky. Rev a nadávky Tatarů se rozléhaly bojištěm. Tam i onde zakolísaly řady křesťanských bojovníků, aby se však zase vyrovnaly a ve jménu Božím drtily pohany. Začínalo svítat. Boj slábl, ale neustával. Bůh ví, odkud se se slunce východem přihnaly nové tatarské tlupy. Znovu se rozzuřila bitva. Vtom vyjel proti Jaroslavovi tatarský vrchní velitel Peta a posuňky ukazoval, že se chce utkat pouze s ním, ať jejich vzájemný boj rozhodne o osudu hlavního moravského města. Zprvu bojovali dlouhými dřevci jakoby šlo jen o rytířské klání, pak se dali na meče. Jaroslav ze Šternberka dobře vedenou ranou proklál pravý bok Tatařína, který se okamžitě zhroutil s koně. Nato se Olomoučané ve spořádaném ústupu uchýlili za městské hradby.

Tatary zachvátila panika. Zhrozili se svých ztrát a vyklidili válečné pole, když předtím spálili mrtvoly padlých a pozabíjeli ubohé zajatce z okolních vesnic. Odtáhli od Olomouce k jihovýchodu a oklikou přes zemi uherskou se vraceli do Mongolska. Hlahol zvonů kapli a chrámů olomouckých zvěstoval celé Moravě slavné vítězství a záchranu jejího hlavního města.

Co je na pověsti Tataři u Olomouce (ne)pravdivého?

Tato pověst je v rozporu s historickou pravdou. V roce 1241 sice Tataři táhli Moravou od severu k jihu, vybili klášter Hradisko, ale neexistuje žádný doklad o tom, že by obléhali Olomouc, která tehdy teprve vznikala, a že je porazil Jaroslav ze Šternberka, vlastně nehistorická postava. Jejich řádění a plenění je popleteno s řáděním Kumánů a Maďarů, kteří vtrhli na Moravu a svedli u Olomouce bitvu s českým vojskem, ale až 25.června 1253, v níž byli Češi poraženi.

Pověsti o řádění Tatarů se však věřilo a ještě v roce 1841 se v Olomouci konala velkolepá slavnost na oslavu 600.výročí vítězství. Také báseň Rukopisu královédvorského, označovaná Jaroslav, přispěla k mystifikaci celé události. Starou pověst dodnes připomíná monumentální malba v kapli Božího těla v Olomouci, interpretující vítězství Jaroslava ze Šternberka nad Tatary. Namaloval ji v roce 1728 významný olomoucký malíř Jan Kryštof Handke. Tato freska je nejkvalitnějším dílem olomouckého nástěnného barokního malířství.

Zkrácená verze pověsti **Poslední noc**

krále Václava

V srpnu roku 1306 dlel v Olomouci mladistvý král Václav III. a chystal se do boje proti Polákům. Pobýval v rezidenci kapitulního děkana Budislava na starém zemském hradě, v sousedství svatováclavského chrámu. Truchlil za svého předčasně zemřelého otce Václava II. a snad proto se nechal zatáhnout do rozverné společnosti svých kamarádů, kteří po něm loudili a postupně takové dostávali různé statky a hrady.

V horkém letním večeru se najednou přihnala bouřka a náhlý blesk rozčísnul ztepilou lípu. Král se tohoto úkazu velice zalekl a měl neklidnou noc a hrůzné sny.

Následující den 4.srpna po poledni jej přepadli najatí vrahové a usmrtili jej. Tak vymřel rod Přemyslovců po meči. Král by pohřben v kryptě chrámu sv.Václava. Jeden ze zločinců byl chycen a rozsekán.

Celý text pověsti **Poslední noc krále Václava**

Psal se srpen roku 1306. Žně byly skončeny a toho roku o to dřív, že nálada byla zjitřena hrozbou války. V Olomouci bylo nezvykle živo. Scházela se sem zemská hotovost, aby odtud vyrazila pod osobním vedením mladistvého krále Václava III. proti Polákům.

Šestnáctiletý Václav zdědil po svém předčasně zemřelém otci Václavu II. trojí korunu. O jeho právu na českou korunu nikdo nepochyboval, uherské se zřekl dobrovolně, polskou si však mínil uhájit. Na svůj jinošský věk byl poměrně vyspělý. Otec svěřil nadaného syna do výchovy zbraslavských mnichů, předně samému opatu Konrádovi. Dobrosrdečný kralevic se záhy ocitl v lehkomyšlné společnosti panských milců, kteří při pitkách a dobrodružných toulkách na něm loudili statky a hrady a jejich darování si hned dávali písemně potvrdit. Teprve po varování opatem Konrádem si Václav uvědomil zpozdilost svého počínání. Stavěl si pak hliněné hrnečky vedle sebe a oslovuje je jmény svých ošemetných přátel, urozených světáků, pronášel hrozby: "Ty, pane, vrať mi hrad, který jsi vyloudil nebo jinak jako tento hrnec rozbijí tvou hlavu i hlavu jiného poddaného, který se mně protivi", a přitom holí porážel hrnečky a tříštil je na padrť. Smrtí otcovou zvažněl. Těžké chmury dolehly na jeho nezkušenou hlavu.

Příjezd králův do hlavního města markrabství moravského byl prost vši okázalosti a zevního lesku. K několikadennímu pobytu si Václav vybral rezidenci kapitulního děkana Budislava na starém zemském hradě, v sousedství svatováclavského chrámu. V tu dobu právě začala nesnesitelná vedra. Vzduch se horkem jen sléval, kdekdo utíkal před žhavým sluncem. Král se nejraději ochlazoval na stinné verandě, z níž byl volný rozhled ve stranu půlnoční na sklizená pole, ohraničená modravou kulisou Jeseníků, zlahodněných dálkou. Kraj sluncem přehřátý k večeru zesinal. Dusné parno přivodilo bouři s vichrem a prudkým lijákem. Z rozburáčených mračen sjel znenadání blesk rovnou do ztepilé lípy, jejíž koruna klesla k zemi a obnažená dřeň zlomeného kmene bíle zasvítla do přitmě. Krále vylekal i rozlítostnil pozorovaný výjev. Bouře se přehnala. Na večerní oblohu se vyhoupl měsíc a utíkal poplašeným mrakům, jež ho

stíhaly a házely přes něj svoje divoce vzedmuté vlny. Dlouho do večera seděl Václav III. na balkoně v tichém smutku. Pod okny ležela mrtvá lípa.

Tu noc měl král velmi neklidnou. Divné přízraky ho obstoupily. Zdálo se mu, že z chrámu sv. Václava znějí žalozpěvy, vyděsil ho přelud otcova pohřbu, plápol voskovic v ložnici mu byl pojednou ponurým mementem smrti a bleskem poražená lípa umrlcem. Vzrušilo ho soví houkání na dómské věži, slyšel bolestné sténání. Nevysvětlitelná tíha zavalila jeho srdce. V úzkostech si dal zavolat kapitulního děkana. Děkan Budislav přispěchal, zalekl se horečnatého, sklíčeného výrazu královského hosta a moudrými, útěchyplnými a povzbudivými slovy se ho snažil utišit a rozptýlit jeho neblahé předtuchy. S rozbřeskem dne se noční mámení rozplynulo. Pozdě k ránu král usnul těžkým spánkem a unaveně se probudil, až když slunce zase pražilo do olomouckých ulic.

A toho dne 4. srpna po poledni přepadli najatí vrahové mladičkého panovníka, odpočívajícího po probdělé noci na lehátku na verandě, a třemi bodnými ranami do srdce ho usmrtili. Klesla k zemi poslední mužská ratolest kdysi košatého rodu Přemyslova. Stráže dopadly z tlupy zločinců jen durynského Němce Konráda z Mulhova a ten byl na místě rozsekán. Jeho tělo pak pohodili psům, kteří nechali ruku, jež vraždila, netknoutou.

Poslední Přemyslovec, naděje rodu vladařského, byl s pláčem pohřben v kryptě chrámu sv. Václava před hlavním oltářem. Pravá příčina vraždy zůstala utajena a to tím spíše, že rychlý příval událostí po roce 1306 zahladil všechny stopy a pravda již nikdy nevyšla najevo, zejména když ti, kdož věděli nebo pravdu tušili, si uložili dobrovolné mlčení.

Co je na pověsti Poslední noc krále Václava (ne)pravdivého?

Jádro pověsti odpovídá skutečnosti. Český král Václav III., poslední mužský člen rodu Přemyslovců, byl opravdu zavražděn zřejmě nějakým najatým vrahem v Olomouci 4.srpna 1306 v domě děkana kapituly u kostela sv. Václava. Pověst se v jednom detailu - kdy psi nechali nepovšimnutou ruku, která vraždila - shoduje s textem Dalimilovy kroniky. Jinak ovšem nevíme, zda vrahem byl německý rytíř Konrád z Botenštejna (nebo z Mulhova, žijící ovšem ještě několik let po královraždě), zda vraždu zosnovali čeští páni, obávající se o své neprávem nabyté královské statky, či Poláci, neboť právě do Polska se zrovna Václav chystal na vojenskou výpravu proti králi Vladislavu Lokietkovi. V roce 1326 dala královna Eliška Přemyslovna převézt ostatky svého bratra do pražského kláštera na Zbraslavi a uložit vedle jeho otce Václava II. Odtud však ostatky za husitských válek zmizely.

Zkrácená verze pověsti Olomoucký orloj

Na počátku 15.století žil v Olomouci hodinářský mistr Antonín Pohl, který dostal od olomoucké městské rady zakázku na zhotovení velkých hodin. Dlouho se mu však nedařilo nic vymyslet, až měl jednou podivný sen, kde se mu zjevila podoba nového orloje a jeho budoucí osud. Mistr se podle snu zařídil a orloj zhotovil.

Orloj byl hotov na jaře roku 1422. Rada města i obyvatelé Olomouce byli orlojem nadšeni a mistr byl bohatě odměněn. Za pár let se ovšem na něj obrátil rektor vídeňské univerzity s prosbou o zhotovení stejného orloje ve Vídni. Olomoučtí konšelé mu však v práci pro jiné město chtěli zabránit a pohrozili mu trestem. Hodinář však výhrůžek nedbal a proto jej konšelé nechali oslepit.

Za několik let se hodinářský mistr pomstil. Šel s purkmistrem k orloji a neočekávaně zastavil jeho chod tak, že se utrhlo i závaží na hodinách a zabilo purkmistra. Hodinář zemřel zanedlouho po něm.

Celý text pověsti Olomoucký orloj

Na počátku 15. století žil v Olomouci zručný hodinářský mistr Antonín Pohl, rodák odkudsi ze Saska. Jeho jedinou dceru Aninku si oblíbil syn bohatého kupce z Vratislavi. Kupce nebyl proti synově známosti, ale žádal, aby Aninka dostala věnem sto kop grošů. Otec měl svou dceru rád, kde však vzít tak značnou částku? I když byl velmi zručný řemeslník, peníze co vydělal, stačily pouze na obživu jeho rodiny. Hodinář byl velmi smutný, jeho dcera plakala. Jako na zavolanou mu proto přišla nabídka olomoucké městské rady na zhotovení velkých hodin, bohatě zdobených, prostě takových, které jinde ve světě nejsou. Za takovou práci měl dostat dobře zaplacen. A tak mistr Pohl kudy chodil, tudy přemýšlel, jak na to. Počítal, měřil, mořil se s nákresy, ale stále nebyl se svou prací spokojen. Uplynul již téměř rok a páni radní se poptávali, jak daleko ve své práci pokročil. Mistrovi se však nedařilo nic podstatného vymyslet.

Jednou večer, když unaven klesl v dílně na stolic, usnul a měl podivný sen. Pojednou se k němu snesl anděl se snítkou vavřínu, vzal ho za ruku a dovedl ho až na radnici k výklenku, kde měly být hodiny - orloj umístěny. Hodinář žasnul nad množstvím ozubených koleček, pák, kyvadel a závaží, pozorně si prohlížel velký terč s kalendářem, planetářem a číselníky. Viděl, jak uprostřed terče září zlaté Slunce a na koncích šesti ručiček se otáčejí hvězdy - planety, přičemž délka ručiček znázorňovala vzdálenost planet od Slunce, a kolem Země, zobrazené tmavou koulí, obíhal stříbrný Měsíc. Dráhy jednotlivých planet byly řízeny samostatnými stroji a hvězdy se otáčely zprava doleva, malé rychleji, velké pomaleji. Nad planetářem bylo umístěno šestnáct andělíčků ve třech řadách nad sebou, vytvářejících zvonkovou hru. Hodinář zřetelně slyšel klinkání zvonečků, to když do nich andělci udeřili kladívky. A těch různých figurek a sošek! Tu poznává Adama a Evu, tam kolem Panny Marie a Josefa obcházejí Tři králové, zde utíká svatá rodina do Egypta, majestátně vyhlíží sv. Václav, sv. Jiří na koni se dává do boje s drakem. Pastýř zvedá trubku a troubí krátkou písničku, mnich odpočítává hodiny na růženci, kovář a jeho tovaryš pak kováří na kovadlině, a nakonec kohout zamává křídly a zakokrhá, že díl času uplynul opět do moře věčnosti. "Čí je

to práce?" vydechl užaslý hodinář. "To je přece tvé dílo," odpovídá bílé zjevení a rozplývá se v mlze. Z ní se současně vynořuje postava purkmistra a přísně i s posměchem ukazuje na orloj. Náhle z planetáře vystupuje Pohlova vlastní podoba, jenže místo očí na něj hledí dva prázdné důlky. Tvůrce orloje vyjeveně zírá na svůj vlastní obličej zbavený zraku, a než se může vzpamatovat z úleku, hroutí se celý stroj s obrovským hřmotem k zemi a pod svými troskami pohřbívá purkmistra i jeho. Hodinář hrůzou vykřikl a probudil se zmáčený potem. "Co znamená tento zlý sen? Má mi snad být výstrahou?" ptá se sám sebe. Rozpomíná se na podrobnosti a rychle na papír zakresluje a zapisuje všechno, co ve snu viděl. To je to pravé, o čem snil, ale co se mu nedařilo nakreslit. Rozradostněn z dobrého vnuknutí, ale i rozladěn tragikou snu, utíkal domů. Svěřil se své manželce, která ho v úzkostné předtuše zrazovala od toho, aby objednanou práci dokončil. Mistr jejích námitek nedbal, hlavně že už ví, jak objednané dílo provést ke spokojenosti moudrých a opatrných pánů konšelů.

S chutí se pustil do práce a o prvním jarním úplňku roku 1422 byl orloj hotov. V poledne se před radničním výklenkem shromáždily zástupy měšťanů i lidí z venkova. Netrpělivě očekávali, až spatří dílo, o kterém se tolik mluvilo, ale které zatím nikdo neviděl. Úderem dvanácté padají závěsy a žasnoucím divákům se objevuje všechno to, co před časem viděl ve svém snu mistr Pohl. Úžas vystřídalo nadšení a Horním rynkem zazněl obrovský jásot. Všichni byli hrdi na to, co nemělo žádné jiné, byť i mnohem větší město, byli také hrdi na svého mistra. Šťasten byl i hodinář, který kromě všeobecného uznání obdržel za svou práci odměnu stopadesátšest kop pražských grošů. A tak se zanedlouho slavila veselá svatba jeho dcery Aninky s panem Hanušem, zámožným dědicem dobře zavedené kupecké živnosti.

Uplynula řada let. Zvěst o dovedném hodináři se roznesla po světě. Doslechli se o něm i ve Vídni, odkud se do Olomouce vypravil sám rektor vídeňské univerzity Tomáš Ebendorfer. Podrobně si prohlédl celé zařízení, uznale potřásl hlavou a ujednal s mistrem Pohlem smlouvu, že podobným, možná ještě lepším orlojem proslaví Vídeň.

Zatímco se hodinář chystal do Vídně, rozhodli na radnici olomoučtí konšelé, že mistr už nesmí zhotovit podobný orloj v žádném jiném městě a že proto ani nesmí Olomouc opustit. Když si purkmistr nechal Pohla zavolat a tlumočil mu rozhodnutí městské rady, poukazoval mistr na své splněné závazky vůči městu a také na to, že nikdy nebyla radními vyslovena podmínka, která by mu zakazovala pracovat jinde, než v Olomouci. Rázně odmítl všechny pohrůžky konšelů a rozčilen opustil radní síň. Den předtím, než měl odcestovat, dostavil se k němu do domu radniční posel se vzkazem, aby mistr okamžitě přišel na radnici. "Mistře, chceš opravdu opustit naše město i proti zákazu rady?" tázal se ho purkmistr. "Nemáte právo mě zde držet proti mé vůli," odpověděl podrážděně Pohl. "Máme dost prostředků, abychom tak učinili. Rozvaž si to dobře. Kde je moc, tam je i právo!" vypínal se jeden z konšelů. Ale hned chlácholivě dodal: "Náhradou za ztrátu, kterou utrpíš, když zůstaneš a orloj ve Vídni nezhotovíš, dostaneš okamžitě nových stopadesátšest kop grošů." "Tady nejde o výdělek, nýbrž o dané slovo a svobodu podnikání. Nedbám na vaše hrozby a dovolte mi, abych směl odejít," zvolal vzrušeně hodinář a mířil ke dveřím. "Sečkej ještě chvíli a naposled zvaž své rozhodnutí, zruš smlouvu a přijmi od nás nabízené odstupné. Jinak si zaviniš velmi smutný osud," zvolal jeden z konšelů a zastoupil mu cestu. "Nemůžu, moudří a opatrní pánové," odpověděl Pohl zaraženě. Purkmistr pokynul a ze sousední místnosti vystoupili dva biřici v rudých pláštích a černých kuklách, kteří mistra svázali a odvedli. Po chvíli tísnivého ticha, které prořaly dva srdceryvné výkřiky z radničního sklepení, se s ním vrátili zpět. Vedli a podpírali na smrt bledého mistra, který se oslepen bezmocně skácel k zemi.

Míjela léta, která tvůrce orloje trávil v temném smutku věčné tmy. Sil mu ubývalo a pomalu chřadl. Protože cítil, že jeho dny na tomto světě jsou již sečteny, rozhodl se městu vrátit to, jak se k němu chovalo. Pod záminkou, že je nutno na orloji něco poopravit, se dal dovést v doprovodu purkmistra k orloji. Stanul u svého díla a myslel na to, jakou dostal odplatu od městské rady za své dílo, které město proslavilo, a také na to, co dovede s lidmi provést žárlivost a závist. Kostnatou, vyhublou rukou sáhl do stroje. Chvilí v něm tápal a cosi hledal. Pojednou v orloji hrklo, kolečka se roztočila a figurky se roztančily, drnčelo to, cvakalo, cinkalo, klapalo a hřmotilo, až se nejtěžší závaží utrhlo a spadlo přímo na hlavu purkmistra. Orloj se zastavil a pod ním dokonával purkmistr. Skoro v mdlobách dovedli slepého hodináře domů a ten ještě týž den skončil a tak se jeho a purkmistrův pohřeb konal ve stejný den. Pobořený orloj pak dlouho nebyl v provozu, nenašel se nikdo, kdo by ho dovedl dát do chodu.

Co je na pověsti Olomoucký orloj (ne)pravdivého?

Tato prastará pověst není původní, ale byla do Olomouce přenesena z Prahy, která ji převzala z Norimberka či jiných německých měst. Některé údaje v ní obsažené však mají své historické jádro v Olomouci. Je to především postava strůjce orloje, hodináře Pohla. Nebyl to však Antonín, ale Hans, orloj ale nevybudoval na počátku 15. století, ale opravil ho v letech 1570-1575 a do Olomouce nepřišel ze Saska, ale ze Slezska. Popis orloje z pověsti odpovídá jeho barokní podobě. Zajímavá je postava Tomáše z Ebendorfu, který měl podle pověsti získat hodináře Pohla pro zhotovení orloje ve Vídni. Tento muž skutečně v této době žil, byl profesor teologie ve Vídni a od roku 1423 rektorem vídeňské univerzity. Pro domněnku, že orloj byl zhotoven na počátku 15. století, nemáme žádné důkazy. První písemná zpráva, která se bezpečně týká orloje a ne hodin na radniční věži, je až z roku 1519 a přináší ji popis orloje humanistického básníka Štěpána Taurina. Samotný orloj pravděpodobně vznikl někdy na přelomu 15. a 16. století. Dříve zřejmě ne, protože jinak by se o tak významném technickém a astronomickém díle jistě dochovala aspoň jediná písemná zmínka. A když ne v Olomouci, tak v jiném okolním městě.

Zkrácená verze pověsti Cikánský výpad

K městu přijela cikánská skupina a domáhala se vstupu na základě průvodního listu uherského krále. Velitel stráže ani městský písař ale listinu nepřijali a cikány do města nevpuštěli. Cikáni se pokusili o výpad, ale neuspěli. Byl zabit cikánský stařec. Když to jedna z mladých cikánek viděla, probodla jednoho z vojáků nožem. Poté utekla pronásledována ke kostelu sv. Václava a bez šance na únik skočila z hradeb.

Celý text pověsti Cikánský výpad

Jednoho horkého červnového dne roku 1425 spatřili ozbrojenci, kteří na městských hradbách střežili bezpečnost města před stále hrozícím husitským nebezpečím, na cestě vedoucí přes předměstí Ostrovy k Hradské bráně, kotouče zvířeného prachu. Okamžitě stáli všichni v plné zbroji v pohotovosti a očekávali nepřítele. Místo něj však k bráně přijelo několik dřevěných vozů s plachtami, obsazenými černovlasými, snědými ženami a dětmi, které doprovázeli statní jezdci na dobrých koních a smečka ohařů. Když dorazili k dřevěné bráně, způsobili záhadní cizinci svým vzezřením a výrazem tváří ozbrojencům velké překvapení. Vidouce proti sobě namířené kuše a samostřily, začali se domáhat vstupu do města řečí, které nikdo ze strážců nerozuměl. Ti se snažili postřehnout alespoň nějaký význam slov a posuňků, ale marně, nerozuměli ničemu. Stejně jako tito lidé jim byla neznámá i jejich řeč.

V tu chvíli sestoupil z jednoho vozu stařec výrazné tváře a pronikavého pohledu a vytáhl z dlouhého pláště pomačkaný pergamen s velkou pečetí. Velitel stráže podávanou listinu váhavě přijal a rozhodl se s ní zajet na radnici, aby páni konšelé rozhodli, zda mohou být návštěvníci vpuštěni do města. Dříve než vykročil, spatřil, jak k bráně zrovna přichází městský písař Václav z Jihlavy "Jako na zavalanou sem přicházíte, vzácný pane. Snad nám budete moci povědět něco určitějšího, co je napsáno v tomto listě o těch divných lidech před branou," volal s úlevou a podal pergamen panu písaři. Ten si pozorně prohlédl hned pečeť a hned zase zvláštní lid, který mlčky očekával jeho rozhodnutí.

"Vždyť to je pečeť krále uherského, kterou ověřen je tento průvodní list pro lid, zvaný Romové. Vzpomínám si, že když jsme nedávno byli ve Vídni u markraběte Albrechta, viděli jsme tam podobné lidi, kterým však říkali cikáni." "Myslíte tedy, že jim máme bránu otevřít a vpustit je do města?" "Ba ne, to nemyslím, je to lid potulný a není možno od něho čekat nic dobrého" pravil písař. Když to velitel stráže slyšel, vzal z písařových rukou pergamen a zpuštěně ho hodil starci k nohám. "Vezmi si svoje privilegium a táhni. U nás ti není nic platné." Stařec zbledl, sehnul se pro list a rozběhl se proti ozbrojencům, ve snaze násilím proniknout do brány. Několik mužů z jeho družiny učinilo totéž. Došlo ke krátké bitce, při které byli cikáni vytlačeni za bránu, na zemi však dodýchal stařec, probodnutý halapartnou. Než se strážím podařilo uzavřít bránu, mrštně jako had se mezi veřejemi protáhla černovlasá dívka. S nářkem se vrhla k mrtvému starci. Když se ji ozbrojenci snažili od něj odtrhnout, bleskurychle vytáhla ze šatů ostrý nůž a nejbližšího vojáka zasáhla přímo do srdce. Pak se rozběhla směrem do města. Rozezlené stráže se hnaly za ní. Dívka zahrnula do první uličky, která vedla ke kapitulnímu děkanství. Za kostelem sv. Václava zůstala zaražena stát na hradbách, dívaje se,

jak prudce spadají k řece. Odtud žádná cesta k záchraně nevedla a za sebou už slyšela své pronásledovatele. Se srdcervoucím výkřikem se vrhla ze skalnatého srázu. Její druhové, kteří pád viděli, se jako kočky drápali do hradebního příkopu, aby z něj vynesli chladnoucí tělo a spolu s mrtvým starcem ji odvezli z blízkosti nehostinného města a pohřbili je ve stínu lesa.

Od této tragické události se pak onomu místu říkalo "Cikánský pád" a po zřízení branky směrem k Hradisku "Cikánský výpad."

Co je na pověsti Cikánský výpad (ne)pravdivého?

Výpadní brance z města pod letním kinem se tak skutečně říká ještě dnes. Byla součástí opevnění města, budovaného od 17.století. O tom, že by existovala již v první třetině 15.století v souvislosti s údajnou návštěvou cikánů v Olomouci, však nemáme žádné doklady. V pověsti se ale objevuje skutečná postava městského písaře Václava z Jihlavy a existence Hradské brány i strmých olomouckých hradeb pod kostelem sv.Václava.

Zkrácená verze pověsti Rytíř Šatný

Příběh se udál za dob vlády krále Jiřího z Poděbrad. Král nechal brzy po svém nástupu na trůn obnovit klášter Hradisko, který byl po husitských válkách zničen. Vyslal do něj také silnou vojenskou posádku, která premonstrátský klášter ještě více opevnila a použila ho při válce krále proti spolku katolických měst i s městem Olomoucí. V letech 1468 - 1471 se klášter pokoušeli olomoučtí několikrát dobýt, ale marně.

Při jarním obléhání roku 1471 začali obráncům docházet potraviny. Velitel posádky rytíř Šatný proto vymyslel lest. Pozval útočníky k vyjednávání a poté je v poledne pozval na připravené skvělé pohoštění, které však bylo naprostým zbytkem všech zásob kláštera. Měšťané nabyli dojmu, že posádka se může za těchto podmínek bránit ještě dlouho a přijali podmínky rytíře Šatného, za kterých se byl ochoten vzdát. Podmínky to byly důstojné. Když klášter olomoučtí v říjnu konečně obsadili, zjistili, že je rytíř podvedl. Nechtěli potom vyplatit rytíři ještě část odchodného, ale ten si vynutil plnění jednou daných podmínek pustošením okolních vesnic až do splnění všech dohod.

Celý text pověsti Rytíř Šatný

V době, kdy českému království a tedy i městu Olomouci vládl Jiří z Poděbrad a olomouckým biskupem byl Tas z Černé Hory, udál se tento příběh.

Král Jiří nechal brzy po svém nástupu na trůn znovu vybudovat klášter Hradisko, který byl za husitských válek téměř srovnán se zemí. Aby k tomu napříště již nemohlo dojít, byl tentokrát klášter obehnan vysokými kamennými zdmi a po uzavření pevné brány se stal pro nevídané návštěvníky nedostupný. Králův zájem na obnovení kláštera jako pevnosti byl pochopitelný, protože v jeho hradbách hledal oporu proti jemu nepřátelské Olomouci. Ta se po vyhlášení papežské klatby na Jiřího z Poděbrad připojila ke spolku katolických měst, který vytvořila spolu s Brnem, Znojmem a Jihlavou. Tehdy vyslal král Jiří za opatem do kláštera svého syna Viktorina, který byl moravským zemským hejtmanem, s prosbou, aby v jeho zdech umožnil pobyt větší vojenské královské posádce. Opat vzhledem k zásluhám, které král měl o pozvednutí kláštera z trosek a k dobrodiní, jež mu poskytoval, jeho prosbě vyhověl. Za několik dní pak vtáhla do kláštera premonstrátů silná vojenská posádka, jejímž velitelem byl rytíř Šatný. Ten byl zkušeným válečníkem a proto také opevnění kláštera se svými vojáky ještě více zdokonalil. Zdi byly zakončeny cimbuřím a v rozích vybudovali vojáci půlkruhové bašty. Jejich námaha se opravdu vyplatila. Za několik týdnů se totiž rozpoutala válka mezi spolkem katolických měst a králem Jiřím. Olomoučtí se proto roku 1468 rozhodli klášter jakožto baštu krále dobýt. Malá pevnost však byla bráněna opravdu dobře a tak ani její první ani druhé obléhání nebylo úspěšné. Na jaře roku 1471, tedy v době, kdy již byl král Jiří mrtev, došlo k obléhání třetímu. Stalo se tak poměrně neočekávaně, takže klášter ještě nebyl dostatečně zásoben potravinami. Vojáci sice stále odolávali, ale zkušený velitel rytíř Šatný dobře věděl, že za těchto okolností nedokáže klášter dlouho ubránit. Protože se však nechtěl vzdát jen tak, vymyslel na své nepřátele válečnou lest. Dal radním města na vědomí, že je ochoten jednat o podmínkách, za kterých by byl ochoten klášter vydat.

A tak se jednoho dne ráno otevřela dubová klášterní brána a dvanáct mnichů se dobrovolně vydalo do zajetí olomouckých měšťanů a stejný počet olomouckých v čele s městským písařem vjel na nádvoří kláštera. Zatímco v zasedací síni kláštera probíhala složitá jednání, nechal rytíř Šatný připravit v refektáři ze všech zbylých zásob bohatou hostinu. Rytíř jednání záměrně protahoval a když zvon ohlásil poledne, pozval měšťany na "skromné občerstvení

obyvatel obléhaného kláštera." Když delegace měšťanů vstoupila do refektáře, nestačila se divit. Místo chudého občerstvení na ně čekala velkolepá hostina s mnoha vybranými lahůdkami, servírovanými na stříbrných podnosech.

Po návratu do města pak vyslanci informovali purkmistra a městskou radu nejen o podmínkách rytíře Šatného, ale samozřejmě také obšírně referovali o obědě, jehož se zúčastnili. Měštští představitelé tak nabyli dojmu, že zásoby kláštera jsou natolik velké, že je schopen jejich obléhání ještě dlouho odolávat. Po pečlivém zvážení situace se proto městská rada rozhodla návrh podmínek, za kterých je rytíř ochoten se vzdát, přijmout. Byl to důstojný odchod celé posádky a to se zbraněmi, koňmi a ostatními věcmi, které mohou naložit na sedm vozů, oboustranná výměna zajatců, vyplacení odchodného ve výši osmiset moravských zlatých, z toho polovina ihned a druhá po opuštění kláštera. Když posádka za těchto podmínek opravdu klášter 10. října 1468 opustila a měšťané ho obsadili, zjistili ke svému úžasu, že zásobárna je úplně prázdná. I pochopili, že uvěřili dobře sehranému divadlu a že je tudíž rytíř podvedl. Odmítli mu proto vyplatit druhou polovinu odchodného, ale to si rytíř nenechal líbit a trval na dodržení dohody. Město se bránilo, ale marně. Šatný totiž začal se svými muži pustošit a vypalovat vesnice patřící městu jednu za druhou a to tak dlouho, až mu městská rada vyplatila sjednanou částku do posledního zlatého. Tak chytrý voják vyzrál na opatrné olomoucké měšťany.

Co je na pověsti Rytíř Šatný (ne)pravdivého?

Pravdou je, že Olomoučané skutečně stáli na straně katolického spolku proti českému králi Jiřímu z Poděbrad a že opravdu několikrát pokoušeli opevněný klášter Hradisko dobýt, což se jim nakonec podařilo. Hlavním důvodem obléhání však nebyla jen silná královská posádka, ale zejména skutečnost, že premonstráti byli pro olomoucké měšťany vážnými konkurenty v mnoha sporech, týkajících se hospodářských otázek, zejména pak dodržování mílového práva. Postava rytíře Šatného i podmínky, za nichž měl být klášter vydán, jsou smyšlené.

Zkrácená verze pověsti Dům "U Zlaté štiky"

V 16. století se velice rozšířilo rybniční podnikání a prodej rybího masa. Proto se i u Olomouce hojně budovaly rybníky. Velkou událostí proto byly i podzimní výlovy rybníků.

V domě č.p.253 na rohu dnešní Ztracené a Michalské ulice žila tehdy chudá rodina. Dům ale vlastnil Jan Bahenský z Lukova. Tomu se jednou ztratil prsten, rodinná památka, a on obvinil chudé nájemníky z krádeže.

Do chudé rodiny patřil i malý desetiletý Ondřej, který po ztrátě prstenu pomáhal při výlovu blízkého rybníka. Za odměnu si vybral velkou chycenou štikou a tu hned utíkal věnovat panu Bahenskému, protože měl zřejmě tušení o velkém tajemství. Po vykuchání ryby se nakonec opravdu objevil v rybě pánův prsten. A ten se rozpomněl, že jej asi opravdu u rybníka ztratil. Chudé rodině a Ondřejovi se poté omluvil a odměnil se mu. Na památku poté dal vytesat nad vchod svého domu zlatou štikou. Od ní poté vznikl název domu.

Celý text pověsti Dům "U Zlaté štiky"

V 16. století se velmi rozšířilo rybniční podnikání. Prodej rybího masa byl velmi výhodný a zisk z něj mnohdy převýšil i příjmy z lesů, dvorů, ba i platby poddaných. Také olomoucká městská rada se proto pilně věnovala budování rybníků v okolí města a hlavně ve vesnicích, které jako vrchnost spravovala. Tak vznikly rybníky v Holici, Skrbeni, Horce i jinde. Dnes po nich už není ani stopy, jen tu a tam je ještě možné zahlédnout ojedinělý zbytek hrází a také starodávná místopisná pojmenování ukazují na místa, kde se rybníky nacházely.

Velkou událostí pro všechny obyvatele byl zejména výroční výlov rybníků, který se konával vždy na podzim. Začínal obvykle po sv. Václavu. To se u každého rybníka obřadně otevřela výpust a ryby byly staženy odtékající vodou do loviště, chytány do sítí, vynášeny na hráz, tříděny do sudů, kádí a soudků a zde buď hned prodávány nebo odváženy do města na trh. Při rybolovu bylo vždy zapotřebí mnoha lidí. Kromě rybářů to byli většinou pomocníci, které najímal "fišmistr". A tak byl rybolov zdrojem příležitostné práce, ale i zábavy. Na hrázi se na rožni ryby pekly a smažily a v dřevěné boudě hodovali pozvaní hosté, konšelé a úředníci, aby úspěšný výlov večer ukončili pořádnou pitkou.

Dům číslo popisné 253, tvořící roh dnešních ulic Ztracené, Mahlerovy a Michalské, vlastnil v 16. století také pan Jan Bahenský z Lukova. V době, kdy mu dům patřil, v něm v chudobě a bídě bydlela početná rodina. Pan Bahenský měl jako bohatý měšťan mnoho klenotů a drahocenností. K nejvzácnějším rodinným památkám patřil těžký zlatý prsten s překrásným turmalínem, vsazeným do věnečku broušených briliantů. O prstenu se v rodině tradovala pověra, že toho, kdo jej ztratí, stihne neštěstí. A pan Jan jej najednou ztratil a ne a ne ho znovu najít. Chodil celý pobledlý, škaredil se, bědoval, láleřil, vyhrožoval, naříkal, hory doly sliboval tomu, kdo prsten najde. Nakonec po marném hledání našel své chudobné nájemníky z

krádeže. Ti byli z nařčení velmi nešťastní, protože prsten samozřejmě nevzali. Nejhuř nesl obvinění nejmladší člen rodiny, desetiletý Ondřej, narozený v neděli novoroční. Děti, narozené na Nový rok a v neděli se prý mnoha vlastnostmi liší od ostatních. Jejich posmutnělý, avšak pronikavý zrak vidí to, co je jiným skryto. Umí odhalit největší tajemství, mohou odvrátit mnohá neštěstí, nesmí se však jiným se svými představami svěřovat.

Ondra byl vytáhlý, pobledlý hoch se snivým, jakoby nepřítomným pohledem. Vyrůstal stále hladový, a aby svým rodičům alespoň trochu ulevil od velkého trápení a bídy, odmalička pracoval. Pásl za hradbami krávy, ovce a kozy, v zimě pak pletl košíky a rohože. Nehrál si a neskotačil jako jiné děti, nepral se s ostatními kluky. Věděl však víc než jiní, protože viděl to, co nikdo jiný vidět nemohl. Toho podzimu, kdy pan Bahenský ztratil svůj drahocenný prsten, pomáhal při výlovu blízkého rybníka. Činil se ze všech sil. Pomáhal roznášet sítě, brodil se v bahně a sbíral ryby, které ze sítí vypadly. Za práci dostal kromě peněžité odměny ještě tři ryby, které si směl sám vybrat. Vybíral dlouho a pozorně, až se rozhodl pro dva kapry a pořádnou štikou se širokou tlamou, se kterou hned pádil domů a přímo k panu Bahenskému. Věnoval mu ji s naléhavou prosbou: "Pane, přijmi ode mne tuto rybu jako dar, moc tě prosím. Já vím, že se ti to zdá divné, že ti chudý hoch dává rybu, kterých ty můžeš mít, kolik se ti zamane. Ale učiň to prosím a nebudeš litovat. Nech ji hned teď zabít a vykuchat a uvidíš, že mám pravdu." Pán nejprve s posměchem odmítal chlapcův dar. Nakonec však jeho přání vyhověl, štikou přijal a dal vykuchat. Jaké bylo jeho překvapení, když byl v útrobách ryby nalezen ztracený prsten! Přešťastný pán bohatě obdaroval Ondru, odprosil jeho rodiče za to, že je tak podezíral. A pak se také rozpomněl na to, že svého času byl u rybníka, s porybným prohlížel některá zařízení a přidával do kapří nádrže několik štik, které měly hubit část rybiho potěru a plašit líné kapry. Vzpomněl si, že měl prsten tenkrát na ruce. Ve vodě se mu asi smekl z prstu a štika ho spolkla. Šťastného pána ani nenapadlo zeptat se Ondry, proč se tolik domáhal, aby byla ryba před ním vyvržena, měl-li snad nějaké tušení. Na celé té příhodě mu nebylo nic nápadného. A to bylo dobře.

Na památku této události dal pan Jan Bahenský z Lukova vytesat nad vchod svého domu zlatou štikou, podle níž si dům podržel název až do dnešních dnů.

Co je na pověsti Dům "U Zlaté štiky" (ne)pravdivého?

Na této pověsti jsou pravdivé nejen údaje o existenci rybníků a rozvoji rybníkářství na Olomoucku v 16. století, ale i postava Jana Bahenského z Lukova, který dům vlastnil od roku 1571. Před ním se zde připomíná na počátku 16. století šlechtic Závíš ze Slavíkovíc a od roku 1534 olomoučtí měšťané. Od roku 1586 byl dům v držení měšťanů, v polovině 17. století zde bydlel malíř Tomáš Andermann, radní Pavel Straupe, perníkář Jan Hoher atd. V dvacátých letech 20. století zde byla vinárna Ludmily Jahodové. Samotný dům čp. 253 na rohu dnešní Ztracené, Mahlerovy a Michalské ulice je v jádře gotický, renesančně a barokně přestavěný a pod zmíněným názvem je znám od roku 1614. Samotný příběh však není písemně doložen.

Zkrácená verze pověsti Zemětřesení

Na velikonoce roku 1495 postihla Olomouc vichřice a zemětřesení. Hlas shora prý dokonce nařizoval živlům zničení města, ale jiný hlas tvrdil, že mu v tom mniši brání. Pak najednou vše utichlo. Pak se najednou jakoby v plamenech ocitl klášter bernardinů s kostelem Panny Marie na Bělidlech.

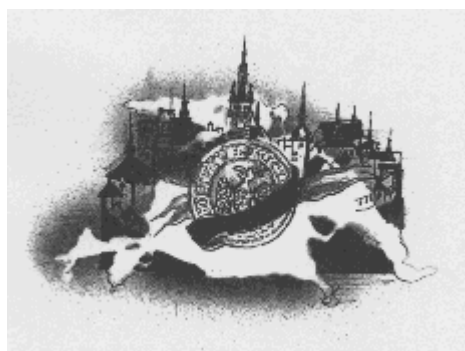

Když tam obyvatelé města doběhli, našli tam dokořán otevřený chrám s vroucně se modlícími ležícími mnichy. Na památku nechali zhotovit jejich sochy uložené na radnici.

V roce 1634 se chtěli členové řádu na sochy podívat a jednu sochu si z radnice půjčili. Poté ji v pořádku vrátili. Socha se ovšem hned ráno sama vrátila zpět před klášterní bránu. Purkmistr po této příhodě všechny sochy věnoval řádu, který je umístil na "Svaté schody" naproti kostelu. Po zrušení kláštera se sochy ztratily.

Celý text pověsti Zemětřesení

Roku 1495, těsně před velikonočními svátky, postihla město Olomouc vichřice, jakou nikdo nepamatoval. Vítr rval střechy domů, bořil zidky, trhal ploty, lámal stromy na zahradách, divoce vzdouval vody v řece i na rybnících, a litoval každý, koho vichřice zastihla na ulici. Pojednou se zakymácela celá země. Zemětřesení mělo potrestat město a jeho obyvatele za jejich hříchy - lakotu, obžerství a závist. Na všechny obyvatele padla nepopsatelná úzkost a děs. Navíc se rozbouřila ztemnělá obloha a za hrozivého dunění hromů se ozval pronikavý hlas, nařizující zahubení města: "Uhoá! Bij i Trestej nemilosrdně!" A jemu vzápětí odpovídal shůry jiný hlas: "Nemohu, protože mniši bosáci mne zdržují a brání mi." V tom okamžiku jako když utne, rozběsněné živly ztichly a černá mračna na obloze ustoupila nádherné jarní modři.

Vyděšení měšťané s radostným údivem shledali, že nikde nejsou patrný žádné větší škody, ale lekli se, když uviděli v plamenech klášter bernardinů s kostelem Panny Marie na Bělidlech. Rozběhli se, aby pomohli mnichům s hašením, ale když vyběhli za hradby ke klášteru, nebylo po ohni ani stopy. Chrám byl otevřen dokořán a na dlažbě před rozsvíceným oltářem s velebnou svátostí leželi všichni mniši s rozepjatýma rukama, pohříženi do vroucích modliteb za odvrácení pohromy od města i jeho obyvatel. K slzám dojatí měšťané se připojili k modlitbám mnichů a děkovali Bohu za záchranu. Městská rada pak dala na památku této události zhotovit sochy mnichů, jak leží pokorně v prachu země a modlí se. Tyto sochy uschovala na radnici. Současně nařídila, aby každoročně v úterý velikonoční putovalo procesí z chrámu sv. Mořice ke kostelu Panny Marie Ochránitelky na Bělidlech.

Přešla léta a roku 1634 si přáli řeholníci, kteří o této podivné příhodě mnoho slyšeli, alespoň jednu sochu uvidět. Představený kláštera proto požádal purkmistra Jiřího Schreffela o zapůjčení jedné sochy. Ten milerád svolil a nařídil, aby jedna socha byla donesena do kláštera ke kvardiánovi, který ji za tři dny s díkem vrátil. Den nato za svítání někdo silně zabušil na klášterní bránu. Když vrátný odemknul, spatřil ke svému úžasu stát u brány sochu, kterou včera vrátili na radnici. Kolem nebylo živé duše. Vrátný vzal sochu a odnesl ji kvardiánovi. Ten se velmi podivil a zakázal vrátnému vypravovat o tom, co se stalo. Asi za týden zašel za purkmistrem a znovu ho požádal o zapůjčení této sochy, že by chtěl nechat podle ní vytesat další pro klášter. Purkmistr poručil sluhovi, aby sochu přinesl, ten se však bleskurychle vrátil celý rozčilený, že socha na svém místě není, i když ji tam vlastnoručně ukládal. Rozzlobený purkmistr pohrozil sluhovi trestem v případě, že sochu nenajde. Do rozmluvy se však vmísil kvardián a vysvětlil, co se se sochou přihodilo. Poté se purkmistr rozhodl darovat konventu všechny sochy, představující františkány - bernardiny z roku 1495. Členové řádu je umístili na "Svaté schody," vystavěné naproti svému kostelu. A tak tam stály až do zrušení kláštera a pak se najednou ztratily. Říkalo se, že je sám ďábel odnesl do horoucích pekel, aby nelákaly kajícíky, zbavující se zde břemen hříchů a nemařily tak ďáblovu dílo, několikrát zde slibně započaté.

Co je na pověsti Zemětřesení (ne)pravdivého?

Pověst se opírá o skutečnou událost. Zemětřesení s prudkým vichrem a nějakou zázračnou událostí totiž zaznamenává stará městská kniha, uložená ve Státním okresním archivu v Olomouci. Klášter františkánů-bosáků, později bernardinů, byl dokončen z podnětu katolického kazatele Jana Kapistrána v roce 1453, klášterní kostel Neposkvrněného početí P.Marie na Bělidlech byl slavnostně vysvěcen v roce 1468 za přítomnosti krále Matyáše Korvína. Základní kámen ke "Svatým schodům" byl položen 10.8.1702 za kvardiána bernardinského kláštera Khytribia. V roce 1634, jak uvádí pověst, tedy ještě "schody" nestály. Barokní stavbu ozdobili roku 1727 kamenným zábradlím. Uvnitř ní vedla do poschodí tři schodiště, z nichž to prostřední se nazývalo "Svatými schody". Po něm se mělo chodit ke svatým relikviím (částička svatého Kříže a trn z Kristovy trnové koruny) po kolenou. Budova stála naproti bernardinského kláštera v místech dnešní budovy Žerotína na rohu ulic Sokolské a Slovenské. Ke zrušení "Svatých schodů" došlo v roce 1785 a budova byla koncem 18.století podstatně přestavěna.

Zkrácená verze pověsti Štít svatého Kryšpína

V jednu podzimní sobotu roku 1556 se v cechovní hospodě sešlo shromáždění ševcovského cechu města Olomouce. Kromě jiného se řešil i spor mezi dvěma ševcovskými mistry. Jeden z nich, mistr Hackenwalder, si nechal od druhého, mistra Schwarz, namalovat vývěsní řemeslnický štít. Ten jej ovšem namaloval v žertovné poloze, takže jej mistr Hackenwalder nechtěl přijmout a zaplatit. Cech tento spor řešil.

Nakonec byl spor urovnán tím, že mistr Schwarz musel udělat štít nový. Vyřezal ho celý ze dřeva a byla to nádherná práce. Štít označoval dům až do jeho zbourání, poté byl v novém domě zabudován na památku do průjezdu stejný štít v kameni. Zobrazuje tehdy módní středověký střevíc, na jehož špici je umístěn žalud. Zespod je střevíc propíchnut šípem, nad střevícem se vznáší korunka.

Celý text pověsti Štít svatého Kryšpína

V jednom domě na olomouckém Horním náměstí je ještě dnes ve zdi průjezdu zasazen malý kamenný štít. Je na něm vyveden tehdy módní středověký střevíc, v přední části tvaru zobce, na jehož špici je umístěn žalud. Zespod je střevíc propíchnut šípem a nad střevícem se vznáší korunka, zřejmě připomínající něčí dovednost. K tomuto štítu se váže úsměvná pověst.

V jednu podzimní sobotu roku 1556 se v cechovní hospodě konalo shromáždění početného a početného cechu ševcovského královského hlavního města Olomouce. Velkou místnost zcela zaplnili učni, tovaryši, mistři i vdovy po zemřelých mistrech. Po nějaké době byl konečně dlouhý program jednání vyčerpán a posledního nově přijatému mistrovi všichni poblahopřáli. Čekalo se, že podle zvyku starší přísežný cech dá pokyn, aby všichni povstali a do otevřené cechovní pokladnice uložili pečetidlo, korouhev, knihu zápisů ze schůzí, knihy mistrů, tovaryšů a učňů a knihu počtů. Poté bude truhlice uzamčena a odnesena do domu staršího přísežného. Stalo se však něco nečekaného. O slovo se přihlásil mistr Sarkanin, který shodou okolností ten den schůzi předsedal, a pravil: "Jak mnozí jistě víte, nechal si náš ctihodný mistr Hackenwalder zhotovit vývěsní řemeslnický štít, jak je to v našem městě zvykem. Člen našeho váženého cechu mistr Schwarz, známý to šprýmař, namaloval našemu spolubratrovi štít, na němž je zobrazen náš cechovní patron sv. Kryšpín, jak si nechává vzít od našeho mistra Hackenwaldera míru na pár bot. Ten se tím ale cítí být zahanben a odmítá malíři vyplatit odměnu. Zároveň nás všechny žádá podle starého řemeslnického zvyku o soud. Tam leží ten štít. Prohlédněte si ho, prosím, a řekněte své mínění podle práva." Na jeho pokyn pak jeden mladší tovaryš štít vzal a obešel s ním celou místnost, aby si ho všichni přítomní dobře prohlédli. Postupně se celá hospoda rozezněla hlasitým smíchem ševců. Na nepříliš velkém dřevěném štítě byla namalována postava patrona cechu a před ním klečícího mistra Hackenwaldera, ale v tak žertovné podobě, že každý, kdo se na obraz podíval, se bezděky musel smát. Když smích ustal, promluvil jeden z mistrů: "S vaší přízní a dovolením, ctění mistři, náš spolubratr Schwarz se skutečně zdá být velký šprýmař a nectná šelma. Ale protože ho znám, tak vím, že je to muž ctihodný, který umí vést štětec stejně dobře jako šídlo. A tak by měl vzít podle mě mistr Hackenwalder celou věc jako žert, ale mistru Schwarzovi nevyplatit dohodnutou odměnu až do té chvíle, než mu nový štít zhotoví. Ale i poté by měl dostat menší odměnu jako trest za jeho troufalost. Tak se stane právem tomu prvému a nestane se žádné bezpráví tomu druhému. To vše pak proto, aby pověst našeho řemesla neutrpěla." Všichni přítomní při těchto slovech souhlasně pokyvovali hlavami a také hlasitě dávali najevo své mínění. Hned poté byla schůze ukončena a všichni si dopřáli zasluženého občerstvení pivem a vínem.

Za čtvrt roku, na dalším cechovním dnu, ležel ještě před započítím schůze nový štít na stole přísazných, vedle ještě zavřené cechovní truhlice. Byla to tentokrát krásná řezbářská práce z lipového dřeva v té podobě, ve které se dochovala dodnes. Všichni mistři a tovaryši se ho opatrně dotýkali a netajili se svým obdivem. Hackenwalder a Schwarz si přede všemi členy cechu podali ruce ke smíru. Dlouho pak tento řezbářský výtvar označoval dílnu šikovného ševce, ctného mistra Hackenwaldera. A to až do té doby, kdy byl dům zbourán a na jeho místě postaven nový dům, do jehož průjezdu byl na památku zabudován stejný štít v kameni.

Co je na pověsti Štít svatého Kryšpína (ne)pravdivého?

Malý kamenný štítek s popsaným vyobrazením je skutečně dodnes zazděn v průjezdu domu čp.434 na Horním náměstí č.20. Zda je původní a opravdu pochází z jednoho ze dvou domů, které zde původně stály, ovšem nevíme. V pramenech je také doloženo jméno ševce Jiřího Hackenwaldera. Ostatní fakta této úsměvné pověsti, kromě popsaných cechovních zvyklostí, nejsou doložena prameny.

Zkrácená verze pověsti Dům "U Černého koníčka"

V měšťanském domě čp.21 na olomouckém Horním náměstí bydleli v polovině 16.století bohatí bezdětní manželé s komornou Markétou. Brzy byl také do domu přijat nový správce Pavel. Ten si Markétu nevyšiml, i když ona ho milovala a ráda by mu dala své srdce.

Nachystala proto čarovný bylinný nápoj dle rady kořenářky, který jí měl zajistit lásku až do smrti od toho, kdo jej vypije. Neopatrně však nápoj nechala v kuchyni, kde jej omylem převrhl čeledín do džberu vody pro koně. Vody se napil mladý černý hřebeček, který okamžitě začal pronásledovat Markétu po dvoře, na schodišti a nakonec i do pokoje. Markéta nakonec v hrůze vyskočila z okna a zabila se. Kůň chtěl také skočit za ní, zůstal však viset v okně a musel být utracen. Událost proto připomíná poprsí koně ve skoku v průčelí domu "U černého koníčka".

Celý text pověsti Dům "U Černého koníčka"

Ve starém měšťanském domě, číslo popisné 21 na Dolním náměstí v Olomouci, bydleli v polovině 16. století bohatí manželé. Byli bezdětní a tak, jak je pomalu s přibývajícím věkem unavovala stálá starost a péče o dům, přenášeli tyto povinnosti na své nejuvěrnější služebníky. Paní měla nejraději svou komornou Markétu, která u ní sloužila už hezkou řádku let. Vzala si ji k sobě jako mladinké děvče asi před deseti lety, a protože neměla vlastní děti, přilnula k Markétce jako ke své dceři. Markéta měla svoji paní ráda a snažila se jí sloužit tak, aby s ní byla spokojena. Pán domu měl také svého oblíbence - správce Kiliána, ten však byl jen o něco mladší než jeho pán a tak už mnoho práce nezastal. Jednou, když pán opět pozoroval, že Kilián už nemá dřívější fortel a u čeledi potřebnou autoritu, rozhodl se, že si na toto místo najde někoho mladšího a schopnějšího. Protože však měl starého správce rád, chtěl se poradit nejdříve s ním, neví-li o nějakém vhodném nástupci. Kilián pánovi doporučil svého šikovného synovce Pavla, který se právě vrátil z vojny proti Turkům a nebyl úplně zdravý. V bojích byl zraněn tak, že nemohl vládnout levou rukou. V práci se však dovedl ohánět i tak dost dobře, byl bystrý, mezi čeledí měl autoritu a tak pán byl spokojen, že vybral dobře. Ještě někdo byl však spokojen s tím, že se v domě Pavel objevil. Byla to komorná Markéta, dívka ještě dost mladá a pohledná, která se mužům líbila. Jí se však žádný nezdál dost dobrý, ale od chvíle, kdy uviděla Pavla, měla oči jen pro něj. Ten však jako by byl slepý, hleděl si jen své práce a o Markétčině trápení nevěděl nebo vědět nechtěl. Ta byla nešťastná, konečně se našel muž, kterému by dala své srdce a on si jí nevyšimá.

Když už nevěděla kudy kam, rozhodla se poprosit o radu bábu kořenářku z Dolan. Ta, znalá trápení i radostí, co jich jen na světě je, poradila Markétce, aby před východem slunce svařila byliny, natrhané o sv. Jiří a v noci filipojakubské a svatojánské. Nápoj ze vstavače, kandíku, brotanu, třebule a svlače pak měla dát vypít muži, po němž toužila, tak, aby o ničem nevěděl. Vědma ji však varovala, aby se pořádně rozmyslela, než dá nápoj někomu vypít. Jeho moc je totiž tak silná, že se už žádným kouzlem nedá zrušit a ten, kdo se ho jednou napije, jí bude v patách až do smrti. Markéta poděkovala, dobře kořenářce zaplatila a s nadějí se vracela domů. Byla si jistá, že už má štěstí na dosah ruky a tak zapoměla na opatrnost. Uvařený čarovný nápoj nechala v kuchyni vychladnout a odběhla za jinou prací. Netušila, že mezitím přišel do kuchyně čeledín, aby nabral vodu pro koně. Nechtěně zavadil o hrnek s nápojem lásky a část jeho obsahu vylil do džberu s vodou. Čeledín, který o Markétčiných kouzlech nic nevěděl, odnesl džber do stáje a napojil koně. Jako první se napil krásný mladý černý hřebeček, kterého měl pán moc rád a který byl jeho chloubou. Kůň začal být nespokojen, poskakoval, řehal a nebyl k utišení. Když na dvůr vyšla Markéta a kůň ji otevřenými vraty uviděl, utrl se a

běžel rovnou k ní. Markéta se samozřejmě polekala, protože kůň se začal vzpínat, tancovat na zadních a radostně řehtat. Utíkala do domu, ale kůň se hnál za ní. Čeledínovi se ho podařilo chytit, ale neudržel ho. Kůň se mu vytrhl a byl Markétce těsně v patách. Markétka vyběhla na schodiště, kůň za ní. Zoufalá vyběhla až do svého pokoje a zabouchla za sebou dveře. Myslela si, že už je v bezpečí. Kůň však vyběhl po schodech až nahoru, vyrazil dveře a byl v pokoji. Jako smyslů zbavená otevřela Markétka úzké okénko v arkýři, protáhla se jím, vyskočila a pádem na dlažbu se zabila. Černý hřebeček se i do okna hnál za ní, ale protože bylo úzké, uvázl v něm. Nepodařilo se ho vyprostit a tak musel být utracen. Nešťastná paní oplakávala Markétku, pán želel svého koně. Byla to náhoda či osud, že ani kouzelný nápoj nepřinesl Markétce štěstí?

Příběh nešťastné lásky, který se v domě udál, nám připomíná plastika poprsí koně ve skoku, umístěná do průčelí domu, kterému se od těch dob až podnes říká "U Černého koníčka."

Co je na pověsti Dům "U Černého koníčka" (ne)pravdivého?

Dnešní dům čp. 21 na Dolním náměstí, kterému se také říkalo "kde ku' oň vyskakuje", byl vybudován na základech dvou starších středověkých domů. Jeho majitelé měli právo zde vařit a čepovat pivo a prodávat víno. Z nich můžeme připomenout již v roce 1438 bohatého kramáře Wolfganga Pockla, v roce 1603 bohatého měšťana Tobiáše Hirscha a jeho syna radního Matyáše Hirscha z Hirschenfeldu, od roku 1628 správce Viléma Zikmunda Žďárského. V letech 1685-1710 byl dům v držení hrabat z Liechtenštejna, od roku 1725 ho vlastnil hejtman sovineckého panství Jiří František Heřmanský z Heldenherzu, dále pak hrabata z Magnisů atd. Pojmenování "U Černého koníčka" však vešlo v obecné povědomí až v polovině 19. století, kdy byl dům za tehdejších majitelů podnikatele Jana Zvěřžiny a Terezie Schwabové opraven. Tehdy také byla do průčelí domu vsazena plastika koně, který jakoby chtěl vyskočit z okna.

Zkrácená verze pověsti Dům "U Sedmi čertů"

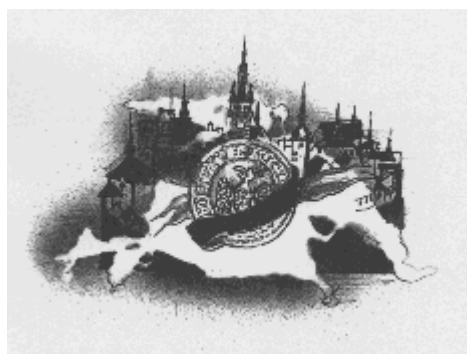
V Nožířské ulici v Olomouci žili drobní řemeslníci. Stejně tak i v domě čp.313, kde v lásce spolu žili šmukýř (kloboučník) Mořic a jeho Magdalena. Jejich šťastný život však byl trnem v oku samotnému čertovi. Proto nastrčil za peníze místo sebe starou bábu, která namluvila Magdaleně, že ji její muž podvádí. A že tuto situaci může zachránit jen tajným obřadem s ustříhnutými vlasy svého manžela. Jejím muži poté zase naopak navykládala, že se ho chce Magdalena zbavit.

Mořic dával pozor, a když se k němu v noci přiblížila Magdalena s nůžkami, nůžky ji vytrhl a probodl ji. Poté si uvědomil svůj hrůzný čin a sám se také probodl.

Bába si šla k ďáblovi pro odměnu, ale ten se zhrozil velikosti jejího hrůzného činu a nechal její duši vláčet sedmi čerty po celém domě. Domu i pozdější malé hospůdce se poté začalo říkat "U sedmi čertů".

Celý text pověsti Dům "U Sedmi čertů"

V Nožířské ulici v Olomouci žili a pracovali především řemeslníci, vyrábějící různé předměty z kovů. V dílnách, umístěných v přízemí domů i obrácených do dvora směrem k hradbám, vyráběl kovář náradí, podkovy, mříže, kování na dveře i truhlice, mosazně vytepával krátké jílce k mečům a rukojeti, k jiné zbroji sečné i bodné, zámečník zhotovoval jednoduché i složité zámky a kování, nožíř pak vyráběl a brousil různé druhy nožů a nůžek. Spolu s nimi zde však byly i dílny jiných řemeslníků.

Ve větších domech, kde hluk vycházel především z řemeslnických dílen, a kde bydlelo více nájemníků rozmanitých zájmů a rozdílných povah, býval zřídka klid. Stále zde bylo slyšet hašteření rozhádaných sousedek, utahaných celodenní dřinou i dětmi jako stupínky, neboť tehdy platilo "co rok, to prorok, a když přestupný, tož dva," s manželzy, splachujícími celodenní prach po práci někde v zatuchlé hospůdce.

I ve starém pravovárečném domě číslo popisné 313 bývaly hádky a různice, drby a pomluvy na denním pořádku. Výjimku tvořila dvojice lidí, bezdětných, klidných, milujících se jako pár holoubků. On se jmenoval Mořic a byl šmukýřem, ona Magdalena, slyšící raději na jméno Madlenka, jakým ji něžně oslovoval hodný manžel. Šmukýřovou prací bylo vyrábět mužské i ženské klobouky z aksamitu, suken, pláten, hedvábí, i z lesklých zlatých a stříbrných tkanin, šít čepce a ženské karkule i různé mužské čapky a to vše zdobit podle přání zákazníků. Šmukýři také zhotovovali různé šatové ozdoby. I když neradi ve svém řemesle trpěli ženskou konkurencí, Mořic svou Madlenku od jehly neodháněl. Byl vděčný jejím pilným a šikovným rukám za vydatnou pomoc. Práce měli oba dost a tak se jim dařilo dobře. Měli dost na živobytí i na oblečení a zbytek ukládali ve stříbrných groších poctivě ražby do kované truhlice. Sousledky záviděly Madlence hodného muže a dobré živobytí, protože samy na tom tak dobře nebyly. A protože závist je jedním z prostředků ďábla, ten, tolikrát vzývaný klnoucími závistnicemi, se postaral o rozvrat tohoto tichého štěstí. Poněvadž platilo, že kam

čert nemůže, tam nastrčí starou bábu, zjednal si pekelník jednu zlou a ošklivou, a té slíbil mnoho peněz, podaří-li se jí znesvářit Mořice a Madlenku.

Babice brzy navštívila Madlenku a v přátelské, sousedské debatě se jí mimo jiné zeptala, jak si žije s manželem. "Vlídne a laskavě," odpověděla šťastná Madlenka. Na to jí babice nalhala, že je svým mužem, který touží po jiné, podváděna. Měla však pro ni radu, jak tomu zabránit. Jakmile o nejbližším čtvrtku v klášteře u Všech svatých na Předhradí zaklíná sanktusový zvonek, ať vstane z lože, vezme nůžky a spícímu muži ustříhne sedm vlasů a ty položí na práh domu. To musí opakovat sedmkrát a manžel jí pak bude opět náležet celým srdcem. Madlenka babizně nejprve nevěřila, ale jak už to v životě bývá, zaseté semínko pochybností začalo klíčit. A protože chtěla žít s Mořicem šťastně jako doposud, rozhodla se, že rady uposlechne.

Babice zatím nenápadně vyhledala šmukýře Mořice a také jeho se vyptávala, jak se mu daří v manželství s Madlenkou. Když jí odpověděl, že dobře, začala i jemu lhát: "Tvoje žena dává tajně srdce jinému a tebe se chce zbavit," zašeptala babice, zlověstně přitom blýskajíc očima. Mořic zprvu nechtěl, stejně jako Madlenka, uvěřit tomuto strašnému obvinění, posléze se však rozhodl, že bude v noci bdít. V udaný čtvrtek předstíral, že tvrdě spí. Po půlnoci viděl, jak jeho žena opatrně vstala a vzala nůžky, aby mu z kštiny vystříhla sedm vlasů a ty položila na práh. To ovšem Mořic nevěděl a tak, když se nad ním sklonila, rozhněvaný vyskočil, vytrhl jí nůžky z ruky a beze slova ji probodl. Když se však vzpamatoval a uvědomil si, co udělal, vzal dýku, probodl se a dodýchal vedle své milované manželky.

Když stařena, která všechno zlo způsobila, zjistila, že oba manželé jsou mrtví, přišla si k ďáblovi pro odměnu. Vládce pekel se zhrozil jejího činu, protože učinila mnohem víc, než oč byla požádána a svou zločinnou vynalézavostí překonala satana tak, že sedm nejhroznějších čertů se jí nevyrovnalo. Místo odměny se zablesklo, v útrokách země zarachotilo, dům, ve kterém se zločin stal, se pohnul v samých základech a jeho chodbami proběhlo sedm čertů, kteří za sebou vlekli zčernalou duši lité babice, aby se naposledy pokochala pohledem na své oběti, připravené už k pohřbu.

Vzpomínka na tuto hrůzoplnou událost ani časem nevybledla a přenášela se z generace na generaci. Domu se začalo říkat "U Sedmi čertů" a stejně tak i malé hospůdce, která zde byla brzy poté otevřena.

Co je na pověsti Dům "U Sedmi čertů" (ne)pravdivého?

Dům čp.313 v bývalé Nožířské, dnes Denisově ul.7 byl právovárečný a mezi jeho majiteli se střídali povětšinou řemeslníci zpracovávající kovy, např.mědikovci, konváři, mědilijci apod. Na stěně mezi prvním a druhým poschodím se nacházela malba, na níž byl zobrazen archanděl Michael, který sráží do pekla sedm čertů, z něhož vzniklo pojmenování domu. Jedná se o pojmenování poměrně mladé, snad až od druhé poloviny 18.století. Mohla tak být nazývána třeba i hospůdka, kterou zde zřídil tehdejší majitel konzistorní rada Norbert Smetana, když dal v roce 1757 prodloužit zadní trakt směrem do Vodární ulice. Kolem roku 1830 však byla v domě zřízena lékárna, které se říkalo "U zlatého orla". Tím také zanikl starší název domu.

Zkrácená verze pověsti Dům "U Motýlka"

Při procesu s čarodějnicemi ve Velkých Losinách se mezi jinými jmény objevily i olomoucké měšťanky. Jednou z nich byla i Zuzana Topolanská, dcera měšťana Jiřího Topolanského.

Prý stále prováděla čarodějné kousky, a nepřestala s nimi i po svatbě s měšťanem Antonínem Mičkou. Nakonec zemřela a vdovec Antonín začal pít. Malou útěchu hledal také v nalezeném osvojeném chlapeci Hanzim. V tom se však zřejmě usídlil zlý duch Zuzany a chlapec měl neklidný spánek. Jednou se opět neklidně probudil a spatřil plameny, ze kterých se potom po uhašení vznesl malý bílý motýlek. Chlapec v té chvíli zemřel. Domu se potom říkalo "U motýlka".

Celý text pověsti Dům "U Motýlka"

Při procesu s čarodějnicemi ve Velkých Losinách se pojednou mezi jmény nařčených z čarodějnických rejů objevila i jména některých počestných olomouckých měšťanek, jako paní Magdaleny Mainerové, manželky purkmistra, paní Johnové, Pecháčkové, Šebestové, Topolanské a jiných. A právě o Zuzaně Topolanské se v této souvislosti povídalo nejvíce. Zuzanka byla totiž velmi hezkou dcerou měšťana Jiřího Topolanského. Povídalo se, že když čarovala, rozplétala si vlasy a svoji vlnitou postavu halila do průsvitné řízy. Aby mohla létat vzduchem rychlostí větru, mazala se kouzelnými šťávami z bylin a trav, které sama sbírala. Za bouřlivých a temných nocí, zvláště o Dušičkách, na vánoce, o Velkém pátku a v nocích filipojakubské a svatojánské, létala na ohnivém pometlu na sněmy čarodějnic do jesenických hor na Petrovy kameny. Sněmům předsedal samotný ďábel, kterému se přítomné odevzdávaly tělem i duší. Zuzana čarovat nepřestala ani když se provdala za Antonína Mičku, olomouckého měšťana, ačkoliv se v rodině čekalo, že vdavkami se vše uvede na pravou míru. Její čarování však netrvalo dlouho, protože osud jí dopřál jen málo času. Zemřela mladá, v nejlepších letech. Umírala dlouho a těžce. Zlí duchové do ní vcházeli a trhali jí vnitřnosti. Celý dům se trásl a vrány a havrani se slétali na římsu zastřené okna, za níž dokonávala čarodějka Zuzana. Byla pochována ve vší tichosti na hřbitově u kostela sv. Mořice. Rakev a hrob, vybočující z řady ostatních hrobů, vykropil bez dlouhých zpěvů a modliteb kapucínský kvardián. Pravidelnými návštěvníky jejího hrobu se stali kocouři. Když přišel jejich čas, houfně se sbíhali, posedali na hrob a rozvřeštěli se tak, že to nahánělo strach celému okolí.

Vdovec Antonín se dal na pití. Splachoval svoji bolest a žal, utápěl i hanbu svojí nebožky a pil na kuráž. Pítí však nebývá spolehlivým utěшитelem a nepomáhalo ani Antonínovi, jenž svou osamělost pociťoval stále víc a víc. Rozhodl se proto, že si najde společníka. Hledal jej a našel ve čtyřletém hochovi, který se jednoho dne objevil na Horním rynku, žvatlal německy, říkal si Hanzí, ale odkud je a čím, to nevěděl. Páni konšelové nevěděli, co si s nalezcem počít a tak jim přišla vhod Antonínova nabídka, že se o něj postará. Tak se také stalo.

Hanzi byl roztomilý klučina. Brzy si v novém domově zvykl a Antonín k němu přilnul otcovskou láskou. Pookřál, a pokud někdy výjimečně zahrnul za roh do hospůdky, nemluvil o ničem jiném, než o svém bystrém synkovi. Jedno ho však začalo brzy znepokojovat - hošíkův neklidný spánek, jeho časté zmatené mluvení ze sna. Sousedé Antonína těšili, říkali, že se malému do snů přenáší jeho celodenní lumpačení, že s ním nezbednost šije i v noci. Čiperného chlapce však časem začal přepadat spánek i uprostřed her. Nebyl to ale spánek zdravého, jen unaveného dítěte, nýbrž v těžké polobdění a hrůzyplné snění, jež přecházelo v

křeče, které zmítaly jeho drobným tělíčkem. Lékaři si s Hanzim nevěděli rady a Antonín s hrůzou pochopil, že se v Hanzihovo těle usadil zlý duch čarodějně Zuzany, který řádí a mstí se na nevinném dítěti. Kdykoliv se Hanzí probral ze svého podivného spánku, nedovedl povědět, co ve snech viděl a co se s ním dělo.

Až jednou - bylo to na podzim - se před půlnocí vytrhl z křečovitého polospánku a s pláčem volal na pěstouna, ať honem otevře dveře na chodbu, že za nimi šlehá plamen, ať jej uhasí nebo že všichni v domě uhoří. Antonín dveře otevřel a na prahu doutnala špetka popela, jen tak, co by se vešlo do náprstku. Když se sehnul, vzlétl z popela bílý motýlek, zakroužil nad jeho hlavou a rozplynul se ve tmě. V tu chvíli v postýlce bez hlesu dodýchal nebohý Hanzí.

Dlouhý zástup mládenců a družiček doprovodil chlapečka na svatomořický hřbitov. První sníh se tiše snášel, když k velkému Antonínovu žalu kladli do země bílou rakvičku. Na jaře vyrašil na rovu nikým nezasazený trs sněženek a na Zuzanině hrobě od toho jara už nikdy kocouři neslavili svoje zasnuby. Nevinná duše nalezence Hanzihovo tak vykoupila mír pro hříšnou duši Zuzaninu.

Domu číslo popisné 203 na Horním náměstí se pak dlouho říkalo "U Motýlka," na památku tohoto smutného příběhu.

Co je na pověsti Dům "U Motýlka" (ne)pravdivého?

Pověst spadá do druhé poloviny 17. století, do doby poznamenané čarodějnickými procesy, postupujícími ze Slezska na Moravu. V těchto procesech sehrála hlavní roli nevzdělanost lidu a víra v kouzla a čáry, což se promítalo do jejich každodenního života. Dokladem toho jsou i absurdní a tragické procesy v Šumperku a ve Velkých Losinách, vedené inkvizitorem a nedostudovaným olomouckým advokátem Jindřichem Fr. Bobligem z Edelstadtu, který se do nich pokusil zaplést i některé přední olomoucké měšťanky. Olomoucká městská rada však obhájila své právo soudit své vlastní obyvatele a obviněné ani svědky k výslechům nevydala. Mezi obviněné tehdy skutečně patřila i zmíněná Zuzana Topolanská, dcera olomouckého purkmistra Jiřího Topolanského. Označení domu "U motýlka" se však v písemných pramenech neobjevuje.

Zkrácená verze pověsti O

hastrmanech

Na Hané se strašidlům nikdy moc nedařilo, především ve městech. Jedinými strašidly prý byli hastrmani v různých rybnících u Olomouce.

V rybníku Nadýmáčku u Skrbeně žil starý vodník Vincek, dobrák a poctivec. V rybníku Nesyt u Holice zase uličnický vodnický floutek Vojta. Tam se mu však příliš nedařilo a tak se přestěhoval do mlýnské strouhy v Hejčíně, kde prováděl další uličnické a strašící kousky. Ty mu vodník Vincek často zazlival. Sám se příkladně staral například o kašnu Tritonů. Rád také vyprávěl různé příběhy o vodnících a nepřipustil, že by příliš ubližovali lidem. V Olomouci byl známý a vážený. Po odvodnění okolí Olomouce se vodníci z města vytratili.

Celý text pověsti O hastrmanech

Na Hané se strašidlům nikdy moc nedařilo. Ta rejčila po horách a do rovin sestupovala ojedinele a nikdy se zde nezdržela dlouho, protože tu neměla pro svou existenci vhodné podmínky: údolní klíny, propastné strže, tmavé stíny jedlí a kapradin, světélkující trouchniviny, nařikavé skučení větru. Čím blíže k městu, tím více měli lidé pro strach uděláno. Hlučným městským střediskům se totiž příšery a noční obludy odjakživa vyhýbaly. Jedinými pohádkovými bytostmi proto v Olomouci a okolí byli hastrmani.

S rozkvětem rybníkářství byla vybudována v blízkosti města i ve vesnicích a na městských statech řada menších i větších rybníků, svítících za slunných dnů do dálky jako benátská zrcadla.

V blízkosti Skrbeně se nacházel rybník zvaný Nadýmáček. Byl pěkně upraven - hráze jak se patří navršené, vyrovnané a hustým drnem porostlé, v rákosí hnízdily divoké husy a kachny a brodili se čápi, klid rušily pouze ptačí zpěvy a v noci žabí sněmování, tu a tam zakroužil nad vodami dravec. Nadýmáček byl domovem starého vodníka Vincka. Vincek byl zakrslý, nevzhledný, letitý jako omšelý pařez, ale učiněný dobrák a poctivec. Od tureckých válek, kdy se rozšířilo kouření, byl náruživým kuřákem. V patrnosti měl všechny vody stojaté i tekoucí, co jich na Olomoucku bylo, a věděl o všem, co se kde šustlo. Znal poměry na Člunovském rybníce, na Záhumeníku, neušlo mu nic na Rozvizdu, Okosme, Zakovci, byl uznávaným načelníkem vsi tamní chasy hastrmanské, a častokrát si vyšlápl na Vojtu, šviháckého vodníka z rybníka Nesyt u Holice, pojmenovaného tak prý podle brodivých ptáků nesytů, kteří sem zabloudili z teplého jihu.

Vojta byl dobrodruh, věčně zamilovaný floutek a ještě k tomu uličník. Děvčatům z Holice strojil všelijaké úklady. V tamním mlýně měli dcerku jako orosený květ, Anička se jmenovala. A k ní vodník Vojta prudce zahořel láskou, která hory přenáší a vody zdvihá. Každý večer přicházel k mlýnu a nahlížel do světničky, kde děvče spalo. Byl vyšňořen

opravdu jako ženich. Na hlavě červenou čepičku, boty z měkoučkého kordovanu, jenom z cípu přiléhavé kamizolky mu kapala voda. Ťukal na okénko a když se nedočkal, vší silou bušil na okno i na dveře, že z toho šla hrůza a všichni ve mlýně se roztráslí strachy. Až jednou si na zamilovaného hastrmana počíhal mládek a důkladně ho přetáhl provazem, smočeným ve svěcené vodě. Poněvadž vodníkovo studené srdce plálo žhavou láskou, měl mlynář do rána pohromu. Náhon byl zavalen balvany, voda se vylévala z břehů, mlýnská kola byla zaseknuta. Ještě dobře, že sekerník včas přišel na tuto zlomyslnost.

Zklamaneému Vojtovi se v Nesytě znelíbilo. Odešel na opačný konec města a usadil se v mlýnské strouze v Hejčíně. Tam se nějaký čas ještě trápil marnou láskou, fňukal a kvílel za měsíčních nocí na shrbené vrbě, barevné pentličky již nevěšel, nemastil si vlasy rybím tukem, ani je hladce nečesal, pustl a chřadnul. Protože však byl lehké mysli, dostal se časem ze všeho bolu a žalu a vyváděl pak na hejčínských lukách kousky, o kterých se podnes vypráví a pro něž se stal Vojta nejpopulárnějším vodníkem na Olomoucku.

Jednou šla panímáma Zavadilka z Hejčina domů do Černovíra. Aby si zkrátila cestu, namířila si to přes louky podle vody. Stmívalo se, ale do noci bylo ještě daleko - bylo to nějak po žních tož jaké strachy "Pán Bůh s námi a zlé pryč," řekla si panímáma a zahleděla se do dálky na chrám Panny Marie Svatokopecké. Když se blížila k lávce, položené přes potok, zaslechla dětský pláč, a uviděla, jak se v rákosí zabělala košilka malého chlapečka. Rozběhla se a vztáhla po něm ruce, aby nespádl do vody. Myslela, že matka tu někde nablízku žne travu a že se dítě bez dozoru zatoulalo do těchto nebezpečných míst. Vtom hup a žbluňk, košiláček skočil s rozpustilým smíchem střemhlav do vody. Voda pěnivě zavířila, kola se na hladině uzavřela ani bublinka nevyplula. Byl to hastrman Vojta.

Jednou se zase kmocháček Coufal vracel do Chomoutova. Měl ve městě nějaké řízení a večer spěchal po cestě hejčínskými loukami. Byl zamyšlený a k tomu ještě silně nahluchlý a přece za sebou zřetelně slyšel pleskavé kroky, jako když se kluci brouzdají v blátě po dešti. Obrátil se - a hle, Vojta. Jenomže kmocháčka neprelstil. Pantáta se požehnal a svatá jména vzýval, a to hastrmanovi nedělalo dobře.

Stařeček Florián Švestka se hned tak honem ničeho nelekl. Byl na vojně, viděl kus světa, život se s ním nemazlil a tak měl na všechno svůj názor. A jednou také šel polní cestou, právě když kvetla rež, díval se po slibné úrodě - a z ničeho nic stanul před ním chasník, a aniž dal křestanské pozdravení, ptal se huhňavě: "Kožiš?" Výměnkáři totiž trčela z kapsy dýmka a měchuřina s tabákem. "E te sloto milijonská, zpropadená!" zvolal pohněvaně Florián Švestka a ohnal se holí po hastrmanovi, který s šišlavým láním a hrozbami odskákal do blízké kalužiny, v níž se proměnil v ohyzdnou žábu a hbitě se zavrtal do bláta. Stařeček nebyl skoupý, byl by mu dal i nacpat. Ale musela by ta holota hastrmanská s ním jinak mluvit. Nepozdravit a dokonce tykat, toho jsou jenom hastrmani schopni. Od té doby říkal každému nevychovanému synkovi: "Te hastrmane milijonské."

Líčil-li Vojta na děvčata, bral na sebe podobu sličného mládence, až na ten stále kapající šos kabátu. Nectné šprýmy se ženskými mu starý vodník Vincek velice zazlival. Byl dbalý hastrmanské cti a sám nikdy nikomu neublížil. Lecjaká nepřistojnost se svádí na hastrmany, zatímco lidé jsou plní špatností. Na člověčí lásku Vincek nadržel. Mnoho viděl a leccos zaslechl u řeky ve vrbovém mlází, v němž roztoužení milenci hledali samotu. Všechno to milostné blouznění bylo podle Vincka klam a šálení.

Z Nadýmáčka byl do Olomouce pěkný kus cesty. Pro Vincka to byla docela příjemná procházka. Síly cestou neztrácel, protože kaluží a mokřisek bylo cestou dost. V Olomouci se mu líbilo, nejvíc kašna Tritonů s delfiny a vodníky. Byl na toto sochařské dílo jak náleží pyšný, protože představovalo dávné vodní božstvo. Zde se obyčejně uvelebil a cítil se velmi dobře, jakoby pod ochranou a v bezpečí. Však také tato kašna byla stále jako nová. Vincek nestrpěl, aby se na ní usazoval mech a kazil kámen, a za pozdního letního večera, když město usnulo a jenom voda v kašně konejšivě šplouchala, se pohodlně posadil na její okraj, zakřesal, ohníček poskočil a dýmka se rozdýmala. Podle zapalování fajfky poznal Vincka hlásný na radniční věži. Z ochozu věže byl pěkný rozhled a město se všemi svými jednotlivostmi leželo jako na dlani. Hlásný celé dny a noci shlížel na hřebeny střech domů, napěchovaných v tuhém prstenci hradeb, na to, jak se řady domů lámou do ostrých úhlů a zase sbíhají v dlouhých liniích a jak se z této změti dmou kopule chrámů a věže kostelů a kaplí. Jiskřící Vinckova dýmka vždycky zvábila hlásného dolů ke kašně k rozhovoru s dobromyslným vodníkem.

Hastrman Vincek mnoho pamatoval a mnoho věděl. Svůj věk měřil podle povodní. Tu velkou vodu, co právě po vánocích roku 1538 zaplavila Olomouc a natropila velké škody, při níž sedm pradlen přišlo o život, sám nezažil. To ještě nebyl na světě. Pochyboval, že by v tom tenkrát měli prsty vodníci. Náhlá obleva a bortící se ledy, to je hotové neštěstí i bez škodolibého hastrmana. Nepřipustil ani, že by nepřátelské vodní živly byly zavinily náhlou smrt konšela Jiřího Suchařípy při rybolovu o sv. Havlu 1569. Je pravda, že Jiří Suchařípa byl zbohatlý sladovník lakotného srdce a byl by zasluhoval něco na pamětnou. S nikým neměl soucit, přál jen sám sobě. Jedl a pil, pil a jedl, zvláště obecní trachtace mu šly k duhu tak, že všecek z toho blahobytu zbrunátněl. O řečeném svatohavelském výlovu se zase pan konšel na útraty obce činil seč byl. Vydatná sousta masa pečeného, smaženého i v pikantních omáčkách vařeného svědomitě zaléval dobrým uherským vínem. Mnoho vrchovatých mís tenkrát spořádal, nežli spokojeným říhnutím dal najevo, že hodokvas je pro něho skončen. No a pak si vyšel na vzduch, klopýtl, zachroptěl a bylo po něm. Hastrman mu prý schválně podrazil nohy. "Nesmysl," durdil se Vincek. "Šlak přetrhl nit požívačného života konšelova." A dobrák Vincek vyvracel i povídačku o tom, že jakési ženě v Dolanech se narodila v pondělí po druhé neděli postní 1597 dvojčátka, bříšky k sobě přirostlá, protože prý se shrabujíc listí poblíž lesní tůně, zhlédla v hastrmanovi, skotačícím s vydrou. Podle Vincka si měla, jsouc tak jemnocitná, odplivnout a bylo by dobře. Neštěstí s novorozenci by jí bylo asi stejně potkalo, ale nebyl by alespoň ostouzen hastrmanský stav.

"Ano, jsou někteří vodníci filutové vykutálení," přiznával Vincek. "Vodník Kuba tuze rád někdy přervál hráz u mlýnského náhonu na Plejchu, když tam koncem 16. století hospodařil Jan Hirsch, měšťtín olomoucký. Proč obracel pan Hirsch vodu směrem k Hodolanům a vydával celé město v nebezpečí záplavy?" Zkušený Kuba chtěl přesvědčit pana otce, dokládal Vincek, o nesmyslnosti všeho jeho mlynářského počínání. "To je dávno pryč," mávl starý hastrman rukou, až plovací blány zamlaskaly. Od té doby, co dala Marie Terezie vybudovat z Olomouce pevnost a obehnala ji množstvím vod, je hastrmanům hej a nemají kdy na škádlení nebo trápení lidí. Až na hejčínského Vojtu. Ten už asi jinačí nebude. Onehdy chtěl postrašit tetičku Vysloužilku. Přihnal se k ní v podobě psa. Oči mu zeleně svítily, i hrubá srst světélkovala do zelena, ale protože si ho tetička vůbec nevšímal, běhal sem a tam, štěkal, vrčel, zuby cenil, a zase okolo ní a tak pořád, div tetičku neporazil. Několikrát frkl do různých myších děr, pak si sedl na zadek a chvíli se po něm vozil, a dělal všechno to, co psi dělávají, i zívát začal, div si nevyvrátil čelisti. Tetička však šla právě od dominikánů z požehnání a když se psisko nepřestávalo ježít a na ni dorážet, vyňala ze záhradní škapulíř - a to jste měli vidět, co Vojta - pes vyváděl. Kňučel, po břicho se plazil, ale tetička beze slova promluvení, škapulíř v

ruce, hnala ho až ke svému stavení a tam na něho poštvala chundelatého Cikána. Ten pak dal Vojtovi co proto.

Vincka rádi vítali i kramáři na trhu nebo připleťli se mezi ně o pouti. Věděli, že dobře prodají, neboť věřili, že jim přináší štěstí. Zvali ho k sobě a hostili mlékem, kterým se mu vždy zavděčili. Proč se rád dává počastovat mlékem, každému ochotně vysvětlil. Vinckovi se kdysi dostal do rukou cestopis "Milion" a velmi ho zaujal podrobný popis tatarské říše, v níž benátský kupec Marco Polo strávil plných čtyřiaadvacet let, i obširné líčení přepychu na dvoře velkochána Kublaje. Při hostinách se podávalo chlazené mléko ve stříbrných pohárech, a pil-li veliký chán, padli všichni hosté na zem a hudba hrála tak dlouho, dokud nedopil a nepodal prázdnou číš pážeti. Každoročně koncem srpna konával Kublaj ve svém letním paláci s pozlacenou třtinovou střechou mléčnou slavnost." Obětoval totiž tatarským bohům a duchům mléko posvátných bílých kobyl tím, že je zlatým rozprašovačem stříkal do větru. Vzdělaný Vincek z toho usuzoval, že je-li mléko v takové vážnosti a oblibě daleko za mořem, ctí je a požívá s rozkoší i on, starý náčelník hastrmanské družiny na Olomoucku. Mléko totiž není jen nápoj zdravý, ale dokonce císařský!

Dávno již není na Olomoucku vodníků. Vytratili se, když byla zrušena olomoucká pevnost a široké okolí odvodněno. Zbyly po nich jen pověsti. Jako poslední se odstěhoval, neznámo kam, hejčínský Vojta. Na místě starodávného mlýna byla postavena elektrárna - a to již není žádné živobytí pro pořádného hastrmana.

Co je na pověsti O hastrmanech (ne)pravdivého?

Pověsti o vodnících kolovalo na Olomoucku velmi mnoho a věřilo se jim ještě v minulém století, kdy kolem města bylo podstatně více ramen Moravy a různých mokřisek než je dnes. Kašna Tritonů, původně umístěna na malém prostranství na rozcestí ulic Denisovy, Ztracené, Ostružnické a Pekařské, přenesená v roce 1890 na dnešní místo na náměstí Republiky, vznikla v roce 1709 podle návrhu olomouckého kameníka Václava Rendera, který zhotovil její nádrž. Autorem sochařské výzdoby však byl cizí, pravděpodobně pocestný sochařský tovaryš, který sousoší dvou vodních mužů (Tritonů) a dvou delfínů, nesoucích mušli, zhotovil pod Renderovým dozorem.

Zkrácená verze pověsti Strašidlo z Jakubského mlýna

V polovině 18.století hospodařil v Jakubském mlýně pod hradbami Olomouce mlynář Vít Vypínal, a také mlynářův šafář Martin se svou ženou Lenkou.

Na Silvestra Lenka náhle zemřela. Zarmoucený Martin ji uložil do komory, ale již večer ve společnosti kamarádů na ni zapomněl. V největším veselí Lenka náhle obživila a přišla zpět za Martinem, od něhož se společnost hrůzou rozutekla.

Mlýnu se začali všichni vyhýbat, i když Lenka byla zpět. Změnila se totiž. Změnil se proto i její muž, stala se z nich podivínská rodina.

Za devět let na Silvestra Lenka zemřela, devět dní nato i Martin. Opuštěný domek byl zbořen, na tom místě prý i potom strašila mrtvá Lenka.

Celý text pověsti Strašidlo z Jakubského mlýna

V polovině 18. století hospodařil v Jakubském mlýně pod hradbami města Olomouce mlynář Vít Vypínal. V jednom z mlýnských hospodářských stavení žil mlynářův šafář Martin. Měl hezkou mladou ženu Lenku, hodnou a pracovitou. Jejich obydlí bylo čisté a upravené, stejně jako malá zahrádka a dvorek pod okny. Lenka dobře vařila a byla šetrná a také Martin nebyl útrata. A tak si žili šťastně a spokojeně, ukládajíce ušetřené penízky do malované truhlice. Nic nerušilo jejich vzájemnou pohodu, nic jim nechybělo. Až jednou.

Byl poslední den v roce, bylo Silvestra. Ráno našel Martin svou manželku v posteli mrtvou. Marně s ní třásl a nejsladšími slovy ji volal k životu: Jak jen tak náhle se mohla se světem rozžehnat, bez slovíčka rozloučení? Večer ještě tak čilá, sám hovor a smích, vyzvídací, co chutného by si mužiček přál pro poslední den v roce. S pláčem uvědomil Martin mlynáře i čeleď o náhlé Lenčině smrti a poprosil je, aby mu pomohli mrtvou přistrojít do rakve, že sám musí zařídit pohřeb. Přišly sousedky, politovaly, nebožku umyly a oblékly do rubáše a těšily zarmouceného šafáře. Bylo jim však divné, že nebožčino tělo nebylo vůbec ztuhlé, ale naopak poddajné, pleť vláčná a v obličejí zdravě zardělá, jakoby jen Lenka tvrdě spala. Odněsly mrtvou do komory, u hlavy rozžehly svíčku a odešly.

Venku mrzlo, jen praštělo, ostrý severák lomcoval okenicemi a skučel v komíně. Úzko bylo Martinovi v osiřelé kuchyni. Večer ho však přišli potěšit kamarádi ze mlýna. Mládek zatopil v kamnech, na stole se objevily láhve vína a punče a než se uvařila voda na čaj, rozpleskaly se karty o desku kuchyňského stolu, ještě včera Lenkou do běla vydrhnutého. Vzduch houští dýmem z dřevěnek a čpěl lihovinami a nikdo již nedbal, že v komoře čeká Lenka na pohřeb. Padl šprým a vtip a za chvíli si již rozjařený stárek dobíral Martina - vdovce, že je na tom vlastně dobře, protože se může znovu oženit a vybrat si mladší, hezčí a bohatší nevěstu. A hned mu povídal o bohatých vdovičkách z Hřebenářské nebo z Pekařské ulice či z Hněvotína, i o ovdovělém řemenáři Řehořovi, který se po smrti své ženy oženil s bohatou vdovou hostinskou "U Bílé labutě", a jak si žijí. Nálada k půlnoci stoupala a štěstí v karetní hře španělské, zvané taroky, pamatovalo spravedlivě na všechny hráče, takže ve společnosti vládla pohoda. Odbila půlnoc. Starý rok se potichu z místnosti vyplížil a nový rok byl hlučně přivítán čišemi vína a punče. V tom hrůzo hrůzoucí, otevřely se dveře komory a na prahu stála

umrlá Lenka. "Pěknou tu vyvádíte. Oni si tu topí, zavadávají si a mne nechají mrznout v komoře." Rázem vystřízlivěli a rozutekli se, div se ve dveřích neumačkali. Jenom Martin zůstal a vytřeštěným zrakem hleděl na svou ženu. Ta se schoulila ke kamnům na lavici, na Martina ani nepromluvila a zahleděla se kamsi do neurčita.

Zpráva o zmrtvýchvstání Lenčině se rozletěla městem. Všichni se Jakubskému mlýnu začali zdaleka vyhýbat, že prý tam straší. Lenka jen seděla, nejedla, nepila, s nikým nepromluvila, na otázky neodpovídala, na Martina nepohlédla. Nešťastný Martin zašel o radu na faru ke sv. Michalovi, kde mu staříčkový farář poradil: "Nevšímej si jí, Martine, a dělej jakoby nic. Až přijde docela k sobě, sama promluví, ty nic nevyzvídej." Devátého dne vstala Lenka z lavice, svlékla rubáš, uklidila svíce, stuhy a vůbec vše, co bylo v komoře již nachystáno k jejímu pohřbu a pustila se do obvyklých prací. Toho večera se dala do vypravování: "Byla jsem daleko, Martine. Ve spánku ke mně přistoupil plavovlasý mládeneček, vzal mě za ruku a vyzval mě, abych se s ním vydala na dalekou pouť, že nebudu litovat. Vešli jsme do hlubokého lesa, pak na palouk, odtud na písečnou pláň, která žhnula rozpáleným pískem a kamením. Nikde nebylo ani známky života. Chůze mne unavovala a namáhala, nohy jsem necítila, horko mi bylo k zalknutí. Krásný jinoch mne však povzbuzoval k vytrvalosti a ke spěchu. V dáli na obzoru se rýsovala malá chaloupka jak z pohádky. Nebyl k ní však volný přístup. Obtékala ji ze všech stran široká mohutná řeka, která ale žádný hukot nevydávala a valila se zcela neslyšně. "Zůstaň tu na břehu," povídá mládeneček, "zeptám se, smíš-li vstoupit" a přeběhl po vlnách jako po koberci. Zima mne roztřásla, když se za ním zavřela dvířka, na jejichž prahu se usadil velký černý pes, který divoce koulel očima jako dvě lucerny a zlověstně cenil zuby. To čekání bylo ze všeho nejhorší a zdálo se mi nekonečné. Tu se konečně mládeneček vrátil a pravil: "Nepřišel ještě tvůj čas. Nesmíš dovnitř." Pojal mne v náruč a v mžiku jsem byla zpátky. Zadržela jsem ho, aby přece pověděl, kde jsme byli. "V údolí smrti," zašeptal a zmizel. "A tak jsem, milý Martine zase u tebe."

Lenka hospodařila jako dříve, nic se v domácnosti nezměnilo, až na její roztržitost - někdy se uprostřed práce zamyslela a ztrnule hleděla do prázdna. Změnila se i v chování a v podivína se změnil i její muž, takže za nimi jen málokdo přišel na návštěvu.

Uplynulo devět let a opět přišel Silvestr. Mrzlo a severák se divoce proháněl ve stromech kolem mlýna, když do rakve ukládali na kost vyhublou Lenku. Tentokrát se již Lenka z výletu do údolí smrti nevrátila. A za devět dní nato pochovali Martina.

Do jejich opuštěného domku se nikdo nechtěl nastěhovat a tak ho mlynář nechal zbořit. I potom se tohoto místa lidé báli a nikdo přes něj nešel v nočních hodinách a zvláště pak na Silvestra. Pověsti o strašící Lence pak byl až do svého zániku opředen Jakubský mlýn a nikdo se do míst, kde kdysi kdosi umřel, k životu se vrátil, za živa strašil a straší i po smrti, neodvážil ve dne ani v noci.

Co je na pověsti Strašidlo z Jakubského mlýna (ne)pravdivého?

Na pověsti jsou pravdivé pouze údaje o Jakubském mlýně. Ten se nacházel na toku jednoho z ramen řeky Moravy, nazvaného Moravice, u velkého jezu pod klášterem sv. Jakuba či Petra, čili pod budovou filozofické fakulty v Bezručových sadech, v místě, kde jsou dnes umístěny čtyři barokní sloupy. První písemná zmínka o mlýně je z roku 1213, kdy olomoucký biskup Robert věnoval mlýn klášteru. Také osoba mlynáře Víta Wypinala je skutečná. Mlýn koupilo město Olomouc v roce 1909 a chtělo ho zrušit. Dříve, než tak mohlo učinit, mlýn 31. října 1909 vyhořel a jeho zbytky byly rozbořeny a odvezeny.

Zkrácená verze pověsti Ondráš a Juráš v Olomouci

Hospoda "U Tří sekerek" v bývalé Litovelské ulici byla velice oblíbená a stále plná. Bylo tomu tak i jednu říjnovou neděli roku 1711. Přijeli tam dokonce mládenci na koních až z Valašska.

Jejich vůdce si hned začal všimnout hostinské Zuzany a neustále si s ní vykládal a tančil. Hostinská byla mladíkem okouzlena a tak si ani nevšimla, že jeho kamarádi neustále někam odbíhají a dávají si znamení smluvenými písničkami. Teprve až po jejich odchodu hostinská zjistila tu hrůznou novinu, že byla okradena. Chyběla jí celodenní tržba a také komora byla zcela prázdná.

Okradl ji valašský zbojník Ondráš se svými kamarády. Více však již do Olomouce nepřišli.

Celý text pověsti Ondráš a Juráš v Olomouci

V hospodě "U Tří sekerek" v bývalé Litovelské ulici se čepovalo výborné moravskotřebovské pivo, sklep byl stále zásobován dobrým jihomoravským vínem a dobrou vlastní pálenkou, připravovanou podle vlastního receptu. Dům, poměrně výstavný, patřil bohatým měšťanům. Ti však většinou hostinskou živnost neprovozovali, ale výhodně ji pronajímali. Dveře se tu od božího rána netrhly. Někteří hosté posedali v klenuté jizbě, jiní zdolávali žízeň jen ve stoje v nálevně a již zase pádili za svými povinnostmi. V hospodě se i dobře vařilo. Chudí se spokojili s tučnou, propečenou jitrnicí, ten, kdo nehleděl na krejcar a potrpěl si na lepší sousto, si přišel na své, až si popřál uzeného berana na rožni, drůbež, zvěřinu nebo ryby. V neděli a o svátcích tu vyhrávala kapela. Zadní místnost, spoře osvětlená, sloužila jako útulná tanečnírna. A to pak zde teprve bývalo živo. Začalo-li drsné počasí, takové, že nebylo radno vykročit za hradby, nebyla "U Tří sekerek" volná židle.

Jedné říjnové neděle roku 1711 vítr přes den ostře šlehal a spolu s ledovým deštěm zuřivě rval se stromů schnoucí listí. K večeru se víchř utišil a zakaboněné nebe se vyjasnilo. Nad západem hasl úzký odkrojek měsíce. "U Tří sekerek" bylo zase jako v úle. Byla už tma, když do širokého průjezdu, dokořán otevřeného, vjelo na statných koních pět pěkných mláďenců. Podomek pomohl každému ze sedla a odvedl koně do stáje. Nenadálý příchod cizinců způsobil, že se zábava v sále na chvíli přerušila. Když se ale příchozí nechovali upjatě, popřáli všem vespolek jadrného zdraví, poručili si víno a něco k snědku a vmísili se nenuceně mezi chasu, tísnivé napětí povolilo a zábava se rozproudila jako předtím.

Příchozí byli hezcí muži. Zvláště ten jeden, který si vedl jako vůdce, byl šohaj k pohledání. Vysoký, pružný, temných jiskrných očí, výrazné tváře příjemných rysů, podmanivého úsměvu. Děvčatům učarovaly jeho bílé zuby jako ze slonoviny a smolně černé kadeře, neposlušně padající do čela. I ti druzí byli milí chlapi. Přízvuk a zbarvení jejich řeči však prozrazovaly, že nejsou odtud. Jistě jsou z hor, snad z Valašska, hádali někteří tanečníci, dotčení, že budou mít v cizincích nevídané soky. Vždyť nejedna panna si se zalíbením pokradmo prohlížela právě toho nejstatnějšího, co vypadal jako rozený vůdce. Ale zájem dívek vzbuzovali i ostatní, a z nich zvláště ramenatý mládenec sukovité postavy, stále šelmovskými rozesmátý, který co chvíli přiskakoval k "vůdci," důvěrně mu vždy něco pošeptal a se šibalským smíchem odběhl. Kterou si asi vybere k tanci ten urostlý, zajímavý krasavec? Zakvílely housličky, zabručela basa, zarachotil buben, a neznámý si vedl k tanci hostinskou, paní Zuzanu. Tanečníkům spadl kámen ze srdce. Z jeho druhů obavy neměli. Ti si posedali mezi sousedy, zapředli s nimi řeč, ale přestože pivo rozvazovalo jazyky a uvolňovalo mysl,

marně z nich pantátové mámili odkud jedou, co je do Olomouce přivedlo a kam odtud míří. Odpovědi se nedočkali, mládenci vždy otázky obratně zamluvili. Raději připili na zdraví a poplatili.

Hostinská paní Zuzana již nebyla žádná mladice, ale ještě stále plná života, kypré postavy, šněrovačka aby měla pevné obruče. S nebožtíkem mužem mnoho zábavy neužila. Postonával, pil jenom břečky z apatyky, balil se do flanelu, ale když vydechl naposled, ukázalo se, že paní Zuzanu dobře zaopatřil. Bezdětná vdova zdělila pořádně penězi podepřenou živnost. A na ni měl toho večera neznámý mladý muž políčeno.

Paní Zuzana se jen rozplývala. Stále byla v kole a pořád v náruči krásného cizince. Ten jí chvíli šeptal, jak se mu zde líbí a jak milou společníci tu našel, pak ji zase žertem štípl nebo popleskal, a když své city vyznal v tanci hubičkou, vzala ji klidně, jakoby platil za půlku režné. Byla názoru, že vedle temperamentní ženské musí být zdravý muž, a podle chasníkovy chování soudila, že jí ho poslal do cesty sám osud. Svému vytrvalému tanečníkovi se mohla bez nesnázi věnovat, neboť měla spolehlivé zastání v kuchyni i u pípy v poctivé Amálce, své oddané pomocnici. Amálku příroda neobdařila žádnou krásou. Malounko sražená, nečistě pleť, ploché hrudi, tvrdých upracovaných dlaní, nevábila muže a ani sama o ně nestála. V hospodě se však vyznala. Měla oči všude, takže paní domu se mohla kdykoliv bezstarostně vzdálit.

Ve všeobecném šumu nikdo nepostřehl, že se neznámí chasníci vytráceli, ale zase se vraceli a dávali do zpěvu, že žízeň, žízeň veliká, šenkýřka hluchá a že kde je sládek, tam je i pivo, pivovárek, a tak podobně prozpěvovali a především si dávali pozor na to, jakou písničku začne notovat jejich vůdce. Kdeže by koho napadlo, že písničky jsou domluveným znamením, podle něhož se mají zařídit! Muzikanti spustili sarabandu, tenkrát módní tanec. Švarný šohaj se dvorně uklonil před Zuzanou a zavelel, že si dává sólo. Hostinská se jen blahem rozplývala, tiskla se k tanečníkovi, přesvědčena, že ji potkalo veliké štěstí lásky. Muzika dohrála a rozjařený mládenec zanotoval: "Křmářko tlustá, tvoje kapsa pustá, moji kamarádi pivo rádi, budú tomu rádi, že to pěkně šustá. Kamarádi milí, na koně sedejte, klusem přes rynek, přes dědinu, na mne nečekejte." Paní Zuzanu písničku dojala. Sytý baryton švarného jinocha působil jak balzám na její rozbourané city. Muzikanti odložili nástroje, aby si odpočinuli. Křmářka odběhla do kuchyně pomoci při výdeji objednaných večeří. Zpita "láskou na první pohled," slastnými sliby junákovými a luznými představami vášnivého nokturna, nemohla se hned vpravit do šedé skutečnosti. Najednou se jí zazdalo, že má nějak lehkou kapsu. Sáhla do ní a srdce se jí sevřelo - celodenní tržba pryč. Kola se jí dělala před očima, zbledla, hned nepochopila, znovu šmátrala po kapsáři a pak spustila nárek. Kde však již byl prohnaným jezdcům konec! Ani přivolaný podomek neuměl vysvětlit, jak vyvedli koně z maštale a jak se tak mohli dostat nenápadně pryč.

Mezi hosty seděl také Tomáš Rozehnal, vrchní městský strážník, který se celý večer vychloubal a bavil svoji společnost duchaplnými zážitky ze svého života, jak prý každé nezákonné taškařici a potměšilosti přijde včas na kloub. Na něho se nyní obrátila podvedená paní Zuzana, aby jí pomohl, i když není právě ve službě. Strážníkovi se zatmělo před kalnými očima. Začal se rozpomínat, jak ti neznámí vlastně vypadali, že to byli docela slušní chlapi, cože to zpívali - ten nejztepilejší z nich? - jakože hospodská tlustá, kapsa její pustá - a také cosi o slanině. Tož honem do komory a zde ani památky po vyuzených kýtách, tvrdých salámech a sýrech.

Teprve ráno se přišlo na pravou stopu a rozhlásilo se po městě, jakou návštěvu vykonal "U Tří sekerek" Ondráš, pán Lysé hory. Podobné kousky provedl se svými hochy toho času na Ostravsku, Opavsku a nyní zavítali i na Hanou poškádlit bohatce. Tomáš Rozehnal si příštího dne po svém zvyku na pivo nezašel. Styděl se, že nerozpoznal, na čí účet pije. Cítil se tak trochu spoluvíníkem a tušil, že určitě ztratil něco ze své reputace. Zamilovanost vdovy hostinské a její náhlé nemilé procitnutí ze sna lásky bylo pak ještě dlouho lidem k smíchu. Víckrát už olomoučané valašské zbojníky nespátřili.

Co je na pověsti Ondráš a Juráš v Olomouci (ne)pravdivého?

Jen stěží lze předpokládat, že by se do Olomouce odvážili známí beskydští zbojníci Ondřej Šebesta, syn rychtáře v Janovicích u Starého Jičina a jeho kamarád Jiří Puciman z Malenovic, který ho v roce 1715 zradil. Rozmarná pověst je zřejmě výplodem fantazie prostého lidu, inspirované smělymi kousky populárních lidových mstitelů. Hospoda v čp.378 v bývalé Litovelské, dnes Riegrově ulici č.6 však v uvedeném období skutečně existovala. V roce 1725 se zde připomíná jako majitelka domu jistá Zuzana Demelová, vdova po kočím. Jinak byli majiteli domu řemeslníci. Počátkem 18.století se dům opravdu nazýval "U Tří sekerek", od poloviny 18.století "U velkého Goliáše", "U Goliáše", od 60.let 18.století až do 40.let 19.století opět "U Tří sekerek".

Zkrácená verze pověsti Dobrý skutek Pradědův

Když řemeslníci stavěli v roce 1889 mezi Chválkovicemi a Černovírem novou vodárnu, vzpomínali i na to, jak se na vodu pro Olomouc vůbec přišlo.

O vodě věděl už před sto lety hajný olomouckých lesů Fabián Stoklásek. Jednou, když se vracel z pochůzky, zdříml si chvilku pod stromem právě v černovírském lese.

Najednou ho probudil sám Praděd a sdělil mu, že na tom místě, kde odpočívá, jsou vydatné prameny vody.

Stoklásek to ohlásil purkmistrovi, ale ten mu nikdy neuvěřil. Hajný potom dlouho říkával, že na jeho slova jednou dojde. A taky došlo, ale až po sto letech, kdy měštští úředníci začali prověřovat onu pověst a vodu opravdu v Černovíře našli. Díky dobrosrdečnosti Praděda.

Celý text pověsti Dobrý skutek Pradědův

V pátek po Božím Těle roku 1889 lilo jako z konve. Černá mračna se válela nízko nad zemí a citelně se ochladilo, jakoby na výsměch prvnímu letnímu dni toho roku. Hustý déšť zahnal lidi z polí a luk. V práci museli ustát i zedníci na stavbě městské vodárny v březovém háji mezi Chválkovicemi a Černovírem. Prokřehlí a zmáčení zašli do černovírské starodávné krčmy, aby si tu dali něco pro zahřátí. Hostinský Eduard Dufka je rád obsloužil. Rozmrzelí se sesedli kolem stolu, ale když trochu popili; špatná nálada je opustila a jazyky se jim rozvázaly. Vzpomněli si na své ustarané ženy a věčně hladové děti, postěžovali si na nuzné výdělky, debatovali i o tom, jak dlouho asi potrvá stavba celé vodárny a jaké dobro z toho vznikne městu Olomouci. Všeobecně se shodli na tom, že je dobré, že se konečně přišlo na vydatné prameny dobré pitné vody, a že teď již bude konec zhoubným nákazám a nemocem, které vznikaly z hnijící, okolo města stojící vody, a obyvatele po staletí pronásledovaly. Pitné vody mělo město i přes desítky studní vždy málo, a to ještě nebyla příliš dobrá. A ani nové vrty a pokusy s vrbovými proutky nesplynily očekávání. Řeč přišla i na starého Stoklásku, který prý již před sto lety věděl, že v černovírském lese jsou bohaté prameny pitné vody.

Ano, Fabián Stoklásek, hajný lesního panství královského hlavního města Olomouce, to opravdu věděl. Když se vrátil jako vojenský vysloužilý císařských vojsk slavného prince Evžena Savojského na rodnou Hanou, uchytil se ve službách města. Byl voják tělem i duší, pánů si vážil a podle toho se i choval. Stavěl se před nimi do pozoru, hluboce se jim ukláněl a do detailů plnil jejich příkazy. Ti ho měli jako vzorného služebníka rádi, a často mu uznale poklepávali na rameno. Vždyt hajný svěřený revír střežil opravdu přísně, jako po vojensku, stromy v lese měl snad spočítány a stav zvířet znal, jako by ji choval doma v chlévě. Jednou před senosečí se vracel hajný Stoklásek z lesů za Svatým Kopečkem. Odbočil ze silnice do černovírského lesa, že si tam na chvilku odpočine a pak se vydá k domovu. Usedl pod břízku do měkké trávy. Lahodné ticho a vůně lučních květů ho uspaly. Nevěděl, jak dlouho spal. V nočním chladu ho probudilo nějaké šimrání. Natáhl nohy, posadil se a užasl, co za drobtinu

se to hemží kolem něj. Trpaslíci, skřítki, permoníci, každý mu svou lucerničkou svítil do obličeje, tahal ho za vlasy a za vousy a tajemně se usmíval. Hajný si nedokázal honem vzpomenout, kde je a co se s ním děje. V tom z houští vystoupila obrovská postava s bílým plnovousem, dlouhým až po pás. Fabián Stoklásek se zachvěl. Trpasličí chasa se hned uctivě rozestoupila, lampičky se rozzářily a hned bylo jasno jak ve dne. "Neplaš se milý brachu," dobrotivě mu pokynul neznámý kmet. "Dobře si zapamatuj toto místo, kde sis hověl. Ze svého sídla shlížím do pomezí moravskoslezského na lidské plahočení, a pomáhám tam, kde lidská chamrad' zasluhuje mé ochrany a pomoci. Prameny a kyselky netryskají jen v horách. I hanácká rovina je jimi obdařena. Zanechte vy lidé své domýšlivosti a vraťte se do náruče přírody! Prozrad' tedy pyšným olomouckým pánům, kde pod povrchem země šumí nepřeborné množství vody, bez níž není života." Lampičky náhle zhasly a tma pohltila dobroděje Praděda a jeho čiperné dvořanstvo, neboť to nebyl nikdo jiný než on. Pomalu se rozednívalo. Stoklásek celý zmámený vyšel z lesíka. Tajemství, které mu tak podivuhodně vyjevil sám Praděd, tajemstvím zůstat nemělo a tak si to zčerstva namířil přímo k panu purkmistrovi.

Purkmistr František Antonín Sartori byl Němec jako poleno, ale slušný člověk, který se všemožně staral o prospěch města. Ať však dělal co dělal, zdroje pitné vody se mu ani s celou městskou radou objevit nepodařilo. Na duchy nevěřil a odbyl i hajného s jeho vzkazem od Praděda. Po straně se pak dotazoval, nekoupá-li Stoklásek svoji věčnou žízeň v ostrých nápojích víc než je zdrávo, poněvadž hned po ránu mluvil nějak z cesty. Páni Stokláskovi neuvěřili, za pravdu mu pak dávali prostí lidé. "Uvidíte, že na má slova jednou dojde." končival starý hajný při žejdlíku jalovcové své úvahy o blahodárné vodě a jiných přírodních darech a úkazech. A také došlo, ale až po stech letech. Tehdy se městští techničtí úředníci dověděli o Stokláskových povídkách a rozhodli se je prověřit. Snad bude něco pravdivého na lidských pověstech, mysleli si a hle, objevili spoustu dobré vody. Památka městského hajného Fabiána Stokláskova pak mezi lidem zase ožila, když se začalo se stavbou vodárny. Nebýt tak dobrosrdečnosti Pradědovy, nemělo by město Olomouc dobrou pitnou vodu snad dodnes.

Co je na pověsti Dobrý skutek Pradědův (ne)pravdivého?

Úsměvná pověst o nadpozemském objeviteli černovířských pramenů je pravdivá pouze ve dvou faktech. Město Olomouc mělo opravdu vždy nedostatek pitné vody, přestože bylo doslova obklopeno mnoha rameny řeky Moravy a téměř každý třetí dům měl vlastní studnu. Nejvydatnější prameny pitné vody byly objeveny opravdu v černovířském katastru, tedy na levém břehu řeky Moravy a ne tam, kde se po celá desetiletí hledaly - ve městě nebo na pravém břehu řeky. Se stavbou černovířské vodárny bylo započato 20.5.1889 a 23.listopadu téhož roku byla stavba ukončena. První voda byla čerpána do rezervní nádrže 26.listopadu a pravidelný provoz vodovod zahájil 15.prosince 1889. Od té doby vodárna slouží až do dnešních dnů.

Zkrácená verze pověsti O původu prostějovské žitné (Prostějov)

Lucifer jednou poslal na Hanou čerta lovit lidské duše. Nedařilo se mu však dlouhou dobu, dokud nenarazil na jednu bohatou selskou vdovu ve vesnici u Prostějova. Ta se mu upsala za to, že jí čert bude rok sloužit.

Selka však po něm chtěla víc a víc práce, kterou čert ani neuměl, a tak ji předčasně vhodil úpis zpět pod nohy a utekl před tou nesmyslnou robotou. Smutný byl čert...

Sedl do hospody a u piva ho napadla spásná myšlenka. Naučí lidi pálit kořalku a to pak bude lidí opilých v osidlech čerta dost. Tak dostali v Prostějově první a nejlepší recept na žitnou kořalku od samotného čerta.

Celý text pověsti O původu prostějovské žitné (Prostějov)

Vyslal kdysi Lucifer jednoho z čertů na Hanou, aby tam lovil lidské duše.

Obcházel tedy pekelný posel hanácká města a vsi, ale nějak se mu nechtělo dílo dařit. Buď byli tehdy Hanáci tuze bohobojní, nebo byl ten čert trochu hloupý, nemohl nikde ani zavadit.

Konečně se naň přece usmálo štěstí. Padl v kterémsi vesnici u Prostějova na bohatou selku vdovu a ta se mu zapsala vlastní krví. Může prý si spánembohem vzít její duši a odvléci ji do pekla, vydrží-li jí po celý rok dobře sloužit.

To si čert výskl! Již si myslel, že má vyhráno, jenže brzy bylo ouha a ouvej. Nenadál se hlupák hloupá, co všechno od něho taková selka může požadovat a jak s ním bude šeredně zacházet.

Poznal to hned prvního dne. Selka ho poslala na oračku. Činil se, seč byl, do večera byl hotov s úhorem, na kterém by se byl obyčejný orač nalopotil kolik dní, leč nebyl pochválen. Brázdy byly selce tuze husté, orba mělká a kdesi cosi. Musil úhor příštího dne přeorat, ale opět nepochodil. Tentokrát byly brázdy zase příliš řídké a hluboké, až se dostala navrch mrtvina. Když měl štípat dříví, také se selce nemohl zavděčit. Buď byla polínka tuze hrubá, že se jí v peci oheň dusil, nebo zase drobná, že se jí žárem v troubě buchty připalovaly.

Ani řezanku jí nedovedl udělat podle chuti, dobytek taky nikdy dobře nepoklidil, koně špatně hřebelcoval, zkrátka všechno jí dělal špatně, takže ho stále hubovala a sekýrovala. A když by to všechno bylo jakž takž ušlo, honila ho selka z práce do práce, aby si nevěděl rady.

Čert se ošíval, prskal a nadával, ale všechno to konec konců snášel a trpěl, doufaje, že snad ten rok přece nějak přečká a dostane se nakonec selce na kobylku.

Jednou mu dala selka také práti prádlo. Panečku, to teprve poznal, co dokáže hospodyně, když se jí prádlo nevyvede. Nějak jí to všechno zpackal. Pomíchal jí bílé s barevným, špatně je namodřil a naškrobil a kdovíco jiného ještě neprovedl. Inu, to víte, čert a rozumět prádlu!

Selka činila, až se všechno třáslo, nakonec popadla ve vzteku valchu a mlátila milého čerta, uhoď, kam uhoď. A tu máš, jak ho s ní tak mlátila najednou prásk a valcha byla na několik kousků.

No, to selku teprve jak se patří rozžlučilo. Chmatla milého čerta, šup s ním přes necky a valchovala mu prádlo na hřbetě. Ale teď už toho měl čert taky právě dost. Vyskočil, odplivl si, hodil selce úpis pod nohy, zařičel vztekem, až se otfásl celý statek, a marš tentam! Jen po něm trochu smradu zůstalo... Kráčel potom čert smutně po silnici, až došel do Prostějova.

Tam si sedl v hospodě do kouta, dal si nalít na zlost piva a přemýšlel, co počít, aby se nevrátil do pekla s bžundou. Mudroval a mudroval, až mu žíly na spáncích nabíhaly, konečně připadl na to, učit lidi pálit kořalku. Nápad se mu zdál dobrý a tak se hned do toho pustil. Prvně naučil pálit Prostějovské režnou (žitnou).

A byl to věru nápad znamenitý! Od té doby, co se pálí na Hané žitná kořalka - nejproslulejší je právě prostějovská, tam dostali od čerta první a nejlepší recept - mají čerti s Hanáky lehkou práci, vlastně bez práce. Lidé ošemetnému a lákavému nápoji neodolají a v opilosti se hrnou do osidel pekelných sami.

Co je na pověsti O původu prostějovské žitné (Prostějov) (ne)pravdivého?

Historie výroby lihovin sahá v Prostějově až do 16. století, kdy 4.července roku 1518 bylo uděleno pánem Vilémem z Pernštejna právo vyráběti slad, vařiti pivo a páliť "kořalku" některým měšťanům prostějovským. Listina k tomuto právu se zachovala jako opis na pergamentu a je vevázána v pamětní knize města Prostějova.

Zkrácená verze pověsti Propast (Hranice)

U Teplíc stával nad Bečvou kdysi velký hrad, kde vládl rytíř Rolf. Byl to však rytíř loupeživý. Jen se veselil a jedl, a jakmile došly ty zásoby, vydal se se svou družinou loupit - především na cestě u řeky, kudy projížděli kupci.

Tuto lidskou smečku však jednou stihl boží trest. Jak se vraceli z loupežné výpravy, země se najednou pod nimi otevřela a všechny je pohltila. Zmizel i hrad a v zemi zůstala jen ohromná propast. Prý se z ní ozývá zvonění hradní kaple. A duch rytíř se prý prohání kolem propasti a nakonec se vrhá do hlubin.

Celý text pověsti Propast (Hranice)

U Teplíc stával před dávnými časy na příkré vápencové stráni nad Bečvou mohutný hrad a na něm seděl rytíř Rolf.

Byl to pán divoký a zlý, těšily ho jen dvě věci na světě: lov a hýření. Projíždět se lesem, štvát zvěř a třeba i lidi, potom zasednout se svou zbrojnou chasou za stůl, cpát si břicho dobrými krměmi a zalévat je neméně dobrým mokem, to bylo jeho. Pro cokoliv jiného neměl smyslu.

Jaký div, že při takovém životě hospodářství hynulo a že bývaly hradní sklepy, spíše a truhlice často prázdné.

Leč uměl si v takovém případě hradní pán poradit. Kázal pacholkům sedlati koně, vyšvihl se se svými zbrojnoši do třmenů a už se hnali dolů k řece. Vedla tamtudy cesta, po ní se často ubírali bohatí kupci, měšťané nebo páni a ti mívali s sebou buď drahé zboží nebo zvonivé žluťáčky. Nedali-li po dobrém, od čeho by byly meče a jiné podobné nářadí!

Poštětilo-li se Rolfovi přepadnouti nějakou bohatou výpravu a dobytí znamenitější kořisti, bylo zas na nějaký čas hej. Takový život vedl rytíř už mnoho let a byl postrachem všech dobrých lidí.

Ale všeho do času, Pámbu navěky! Když se Rolf jednou za noci vracel se svou chasou opět z lupičské výpravy, veza velmi hojnou kořist, najednou zazněl strašlivý rachot a ustrnulý rytíř s hrůzou ucítil, kterak pod jeho koněm klesá půda. Vykřikl, zatroubil na roh o pomoc, ale darmo. Jeho lupičská čeleď byla stejně zděšena. I pod nimi všemi jako by najednou půda mizela, koně se jim propadali.

Co se stalo!

Bohaprázdnou rotu stihl zasloužený boží trest. Otevřela se pod nimi země, pohltila je, pohltila se vším všudy i celý hrad a na místě zůstala jen hrozná propast, která tam zeje až doposud.

Nezbylo po hradě ani památky. Jen vždy jednou za rok o Štědrém večeru slyšeti je z prohlubně lkavé vyzvánění. To se tam odtud ozývá zvon hradní kaple.

Rytíř Rolf nemá však po smrti pokoje a jeho duch se za bouřlivých nocí honí s větrem o závod kolem propasti na zpěněném oři, sopcím oheň. Hledá prý svůj propadlý hrad. Nakonec se po každé za hrozného rachotu vrhne do hlubiny.

Co je na pověsti Propast (Hranice) (ne)pravdivého?

Hranická propast je nejhlubší propastí v České republice - měří celkem 329,5 metru - 70 metrů k hladině a 260 metrů pod vodou. Je součástí Hranického krasu a její ústí se nachází na zalesněném návrší Hůrka asi 0,5 km východně od lázní Teplice nad Bečvou v katastrálním území Hranic. Je o ní zmínka už v roce 1586 od Tomáše Jordána z Klazenburku, zemského lékaře a přírodovědce.

Zkrácená verze pověsti O založení Mírova (Mírov)

Na místě Mírova kdysi stával dvorec a v něm žil zeman Svatoš. Jeho syn Rostislav kdysi v lese objevil jeskyni, kterou po úpravách později využili jako úkryt před loupeživými Tataři.

Lidé se tam schovali, ale proradný zbrojnoš je prozradil. Tataři se dobývali do jeskyně, ale náhle je zastavil mocný plamen shůry. Poté ještě navíc přiběhla další pomoc vedená zemanem Svatošem a všichni byli zachráněni.

Kníže pak zemanovi za jeho služby při pronásledování Tatarů věnoval kus země a zeman tam vystavěl hrad Mírov.

Celý text pověsti O založení Mírova (Mírov)

Za dávných časů býval kraj, kde nyní stojí Mírov, pokryt hustým souvislým lesem a v něm bydlel ve svém dvorci zeman Svatoš s rodinou a čeledí.

Svatošův syn Rostislav objevil jednou v lese jeskyni. Byla v malé vzdálenosti ode dvorce, ale až doposud si jí nikdo nebyl povšiml. Byl vchod do ní docela nepatrný a nenápadný, neboť byl zakryt hustým křovím.

Když si lidé z dvorce prohlíželi podzemní dutiny, radily Rostislavovi jeho sestry, aby dal jeskyně rozšířit a upravit, že by se dobře hodily za útočiště, kdyby do země vpadl nepřítel. Mladému zemanovi se návrh zamlouval, a když i otec s tím byl srozuměn, dali se hned do díla. Upravili tam místnosti obytné, skladiště pro potraviny, stáje pro dobytek a v jedné větší prostoře zřídili i kapli, aby se tam mohly konati služby boží. Pacholci vytesali také do skály několik průduchů, jimiž proudil dovnitř čerstvý vzduch a přicházelo tam také trochu světla.

A nenadáli se zemanovi lidé, jak záhy budou v jeskyních hledat úkryt před nepřítelem. Zakrátko vpadli na Moravu Tataři, rozlili se po celé zemi jako jarní přívál, a kam zapadli, tam bylo boží dopuštění. Starci, ženy a děti prchali do opevněných míst, muži se chápali zbraní a spěchali postavit se divochům na odpor.

Tak učinili i na zemanském dvorci. Bezbranní se ukryli v jeskyních, kam narychlo snesli zásoby potravin a zahnali stádo dobytka, Svatoš s Rostislavem a zbrojnými pacholky se strojili do boje.

Nějaký čas měli uprchlíci v podzemí úplný klid. Staříčkový kněz, který tam s nimi byl, je utěšoval a posilňoval jejich mysli slovem božím.

Ale stalo se potom, že jeden ze zbrojnošů Svatošových z nízké pomsty prozradil Tatarům tajný úkryt jeskynní a běda jeho obyvatelům! Divocí kočovníci, vedeni zrádným pacholkem, přitáhli k jeskyni a podnikli na ni útok. Když byli odváleli mocné balvany, jimiž byl zatarasen vchod, narazili na těžká, železem pobitá vrata. I káceli těžké kmeny a používajíce jich jako beranidel, bušili do poslední překážky.

V jeskyni zavládl strach a děs. Ale kněz nepoklesl na mysli.

Shromáždil kolem sebe všechny ustrašené, vzal do ruky kříž a zanotoval zbožnou píseň. Všichni se hned přidali k němu a zatímco se zvenčí ozývaly dunivé údery na vrata, uvnitř zněl vroucí zpěv.

Vrata již již povolovala. Najednou se v nich objevil průlom a v zápětí se jím už drali divocí muži dovnitř, jako první z nich zrádný pacholek.

Leč co to! Najednou zasvítíl a vyšlehl proti vetřelcům mocný plamen. Padli hned na zem, sežehnuti jako věchet slámy, a za nimi padali i ostatní. Spatřivše to zadnější; obrátili se a hnali se zpátky, až po sobě šlapali. Sám Bůh přispěl obleženým svou mocnou rukou a zachránil je před Tatary.

Zatím se už také byl dověděl zeman Svatoš, co se děje u jeskyně, a pospíchal svým drahým na pomoc. Zaskočil prchající Tatary, udeřil na ně a úplně je zničil.

Potom táhl se svou četou od místa k místu, pronásleduje divokou tatarskou sběž, a neustal dříve, dokud nebyl poslední vetřelec vyhnán z kraje.

Rozhlásila se pak jeho udatnost po celé zemi, všude ho lidé velebili a kníže mu za jeho dobré služby daroval veliký kus lesa. Svatoš si tam vystavěl hrad a dal mu jméno Mírov. To na paměť toho, že byl zbudován v době, kdy po ukrutném vpádu Tatarů zavládl v zemi pokoj a mír.

Co je na pověsti O založení Mírova (Mírov) (ne)pravdivého?

Historie hradu Mírov sahá až do poloviny 12.století, hrad sám byl ve 12.-13.století zemským hradem. Poté byl v držení olomouckých biskupů. Od 18.století až do dneška slouží jako věznice. Má tak tedy docela smutnou historii. O zemanu Svatošovi není v historii hradu nic známo, nicméně Tataři, Maďaři a Kumáni Moravou v 13.století táhli a pustošili zemi.

Zkrácená verze pověsti Černý kocour (Helfštýn, Lipník nad Bečvou)

Na hradě Helfštejně kdysi vládl vdovec Kuna z Helfštejna, který měl spanilou dceru Lidmilu. Nechtěla si však vzít nikoho z urozených pánů, ale milovala mladého panoše Ganeluna.

Pán však panoše vyhnal pryč. V divoké bouři poté zdrcen prokrel i sám sebe. Najednou se tam objevil černý kocour a lidským hlasem mu slíbil, že mu pomůže, dá-li mu za to své prvorozené dítě. Panoš nakonec slíbil tu strašnou věc.

Kocour mu poradil, co má udělat. Panoš se dostal zpět do hradu, kde vyzval ostatní pány na souboj o ruku Lidmily. Postupně je všechny přemohl a Lidmilu si mohl vzít za ženu. Narodil se mu také syn. Na slib kocourovi zapomněl.

Když bylo synovi dvanáct let, kocour si pro syna opravdu přišel. Otec i matka se poté zabili. Hrad osiřel a duch Ganeluna dodnes bloudí zříceninami.

Celý text pověsti Černý kocour (Helfštýn, Lipník nad Bečvou)

Dávno, tuze dávno tomu, na Helfštejně tehdy seděl velmi mocný pán, Kuna z Helfštejna se psal. Byl vdovcem letitým už a krásnou dceru měl, jedináčka. Slula Lidmila, a že vynikala krásou i bohatstvím, přijížděli na hrad tuze často urození mladíci, aby se ucházeli o její ruku.

Leč odcházeli všichni s nepořízenou, neboť hradní slečna už dobře věděla, pro koho bije její srdce. Byl to mladý panoš Ganelun, stojící ve službách jejího otce, panic statečný a ztepilý i dobrosrdečný, pohříchu chudý jako kostelní myš.

A to byla těžká překážka. Pan Kuna nechtěl o lásce mladých lidí ani slyšet, a aby udělal všem jejich nadějím rázný konec, propustil Ganeluna ze služby a vyhnal ho za večera z hradu.

Zoufalý panoš se vydal na cestu do tmavé noci. V hlavě mu vířilo, ke všemu se ještě spustila prudká bouře. Konec všem krásným snům! Jako rány na rakev jeho lásky zněl lesem divoký rachot hromu, jako slzný příval chrlila nebesa záplavu vody. Kam se obrátit! Co počítí! Kráčel jako bezduchý, sám nevěda kam, až nakonec vyčerpán mukou, únavou a hladem, klesl na zem. Vše, co dobrého v něm byl vypěstil domov a dobrá výchova, se v něm náhle zlomilo, a z úst se mu draly bezmocné kletby: proklínal sebe, klnul rodičům i Bohu, svolával na sebe smrt.

V tom před ním z temnoty něco zasvítilo jako dva uhlíky. Zamrazilo ho, vzhledne bystřeji a hrůzo hrůzoucí! Teprve teď si povšiml, že leží pod šibenicí: čtyři sloupy, spojené nahoře trámky, na jednom z nich se houpe a chrastí kostra oběšence a nad ním sedí veliký černý kocour, svítící divoce očima. To byly tu uhlíky!

Vyskočil Ganelun, chtěl prchnouti. Ale kocour naň spustil lidskou řečí:

- Styď se, Ganelune! Tak mlád a už opovrhuješ životem! Pro lásku si zoufáš! Vzmuž se a zanech zženštilého skuhrání... a marných kleteb! Jsem ochoten ti pomoci.

Stanul jinoch rozpačitě, dodal si potom odvahy a zeptal se podivného zvířete, jistě je to zlý duch, napadlo ho, kterak by mu chtěl pomoci.

- Víím, co tě trápí, odpověděl kocour, víím také lék na tvé trápení. Lidmila bude tvá. Dám ti kouzelný prostředek, který ti k ní jistě dopomůže. Ale musíš mi za tu službu také něco dát.

- Co bych já, chud'as, ti mohl dáti?

- Dáš mi své prvorozené dítě, které ti Lidmila porodí. A dlouho se nerozmýšlej, neboť je nebohá dívka tak zdrcena, že ji těžký žal sklátí do hrobu, jestli se nerozhodneš včas.

Zoufalec váhal. Nemohl se odhodlati k takové strašné oběti. Ale když nakonec neviděl žádnou jinou záchranu ani pro sebe, ani pro Lidmilu, projevil souhlas s návrhem zlého ducha.

V tom okamžení zasvítíl blesk, zarachotíl hrom, kocour popadl Ganeluna za ruku, v mžiku se s ním vznesl do povětří, a než se užaslý panoš vzpamatoval, stál najednou na Helfštejnském nádvoří. Tam mu vložil kocour do ruky jakousi zčernalou hrudku a pravil:

- Dobře to opatruj a dbej, abys to mět stále u sebe! Je to smůla z hranice, na které hořela čarodějnice. Má kouzelnou moc a dopomůže ti ke všemu, co budeš chtít.

Zmizel. A mluvil pravdu. Ukázalo se to příštího dne. Ganelun vešel do hradu, našel Lidmilu s otcem ve veliké hradní síni ve shromáždění mnohých urozených pánů a rytířů. Kuna naléhal na plačící dceru, aby si vybrala jednoho z přítomných za ženicha. Tu se prodral Ganelun zástupem dopředu a zvolal:

- Ctná panno Lidmilo, vyvol si toho, kdo přemůže všechny přítomné v zápasu!

Zachechtal se hradní pán, spatřiv zapuzeného panoše, a pohrdavě se ušklíbl. Ganelun však sebevědomě dodal:

- A kdyby vás tu, páni, bylo třeba desetkráté tolik, se všemi bych se chtěl vypořádat.

Smělá a zpupná to byla slova. Všem přítomným zbrunátněly tváře hněvem a pan Kuna řekl posměšně:

- Dobrá, když se tolik chvástáš, ukaž, co dovedeš. Nelžou-li tvá ústa, bude Lidmila tvá. Myslím však, že spíš než ona bude tvou nevěstou zubatá s kosou.

Bylo ustanoveno, že se zápas vybojuje mečem, a všichni se hned vyhrnuli na nádvoří. Rozvadění a uražení sokové se přeli o přednost. Všichni toužili po cti, srazit a rozsekát zpupného holobrádka.

Leč zakrátko je bojovný zápal přešel a panu Kunovi zmizel s tváře posupný smích. Pod pádným mečem Ganelunovým klesl první, druhý, třetí sok a tak to šlo dále. Panoš neochabl a neustal, dokud všechny nepřemohl.

Tu pravil pan Kuna: - Stojím ti v slově. Dokázal jsi, co jsi tvrdil, Lidmila je tvá. Kdo vypoví Ganelunovu radost, když mu padla šťastná dívka do náručí. Zmučená srdce zapomněla hned na všechny trudy a mocná vlna blaženosti zaplašila s čela všechny vrásky a z očí slzy.

Brzy nato se slavila svatba a Ganelun zapomněl v štěstí na hrůznou noc pod šibenicí, zapomněl i na slib, který dal zlému duchu.

Po roce se manželům narodil synáček. Byl jako obrázek a matka i otec se vznášeli v sedmém nebi. Leč jednoho dne, když stál Ganelun nad kolébkou, připomněl si náhle hroznou úmluvu a tentam byl potom jeho klid. Ustavičně bděl nad chlapcem, v jen v neodkladných věcech a tuze nerad jej opouštěl, a když byl sám, rval si vlasy a bědoval.

Ale zlý duch se na podiv o své nehlásil. Uplynul rok, uplynul druhý a pořád nic. I uklidnil se nešťastný otec a pomalu zase zapomínal. Synek zatím rostl, běhal a byl čím dál roztomilejší. Když mu bylo osm, deset let, už se i luku chápal, otce na lov doprovázel a stále mu větší a větší radost dělal.

Konečně bylo synkovi dvanáct let. Toho dne oslavili na hradě s velikou slávou jeho narozeniny a ubírali se už pozdě v noci na lože. Oslavenec sotva dolehl, už byl v spánku, otec a matka rozloučivše se s ním polibky, odešli pak do své ložnice a tam ještě dlouho spolu rozmlouvali, ač se už blížila půlnoc. Srdce jim překypovala štěstím, ústa se musila vypovídat. Vtom najednou prudké fialové světlo a hrozná rána, až se celý hrad otrásl. Zděšení rodičové hned chvátali do synkovy komory a nastojte! Na lůžku spatřili sedět černého kocoura. Zsvítíl divě očima, zaprskal a tentam! Jen ošklivý sirný zápach po něm zůstal -- na loži našli pak rodiče synka bezduchého.

Zsinalá matka klesla se srdceryvným výkřikem mrtva k zemi a Ganelun si v šílené muce roztránil hlavu.

Tak hrad osiřel -- starý pán už byl dávno předtím odešel ke svým předkům -- a hrdá budova od té doby pustla a pustla, až z ní zbyly jen zříceniny.

Nešťastný Ganelun nemá však pokoje ani v hrobě a jeho duch prý bloudí zříceninami hradními až doposud.

Co je na pověsti Černý kocour (Helfštýn, Lipník nad Bečvou) (ne)pravdivého?

Hrad Helfštýn vznikl se vši pravděpodobností v poslední čtvrtině 13.století a jeho zakladatelem byl slezský šlechtic Friduš z Linavy. O pánu Kunovi není v historii nic známo, naopak ke skutečnému zakladateli Friduši z Linavy se váže další pověst, že uzavřel spolek s ďáblem a ten mu za to vykopal na hradě studnu. Sám poté i přes úskoky musel za tuto službu zaplatit svou duší.

Soustavnější zajišťovací práce na zřícenině hradu začali až na počátku 20.století a po druhé světové válce. Nyní je hrad hojně navštěvovaným turistickým místem.

Zkrácená verze pověsti Vílí dům (Sovinec)

Blízko Sovince je kopec, kterému se říká Vílí dům. Váže se k němu tato pověst. Jednou tam stařenka sbírala otýpky klestí a spatřila malé tříleté dítě s velkou hlavou třesoucí se zimou. Vzala jej domů a chtěla se o něj postarat.

Najednou však na dítě někdo z venku zavolal: "Hilare!" a dítě uteklo. Byl to šotek z Vílího domu.

Jindy zase sousedé v noci hlídali pole před divou zvěří. V klidné noci se najednou strhla několikrát za sebou vichřice doprovázená dusotem koňských kopyt. Sousedé okamžitě utekli. I to způsobili duchové z Vílího domu.

Celý text pověsti Vílí dům (Sovinec)

Blízko Sovince je v lesích kopec s vápencovým skaliskem, jemuž se říká Vílí dům. V jeho okolí se časem dějí podivné věci, zejména noční dobou, proto se tomu místu lidé vyhýbají.

Jednou tam pod skalou sbírala roští chudá stařenka ze Sovince. Když si je svazovala do otepi a chystala se už domů, spatřila najednou na skalisku skrčené děcko s velikánskou hlavou. Tak asi tříleté jí připadalo. Třásl se chuděrka zimou a zachumlávalo se do chatrných hábů, co na sobě mělo. Hlavu si opíralo o kolínka.

Bylo stařence děcka líto, divila se, kde se tu samo bere, jde k němu, hladí je a vyptává se ho, čím je. Ale děcko ani muk, jen pokňourávalo zimou. I vzala je stařenka do náručí a zanesla je domů.

Ve světnici honem vysadila zimomřivého nalezenečka na pec, aby se tam trochu ohřál, a ohlížela se po troše jídla pro něho. Co tak šamořila okolo kamen, najednou se ozvalo venku: - Hilare! Hilare!

A milí braši, do stařenky jako by hrom udeřil. Jak taky ne! Sotvaže děcko zaslechlo volání, vyskočilo jako srnec, hup s pece dolů, zařehonilo se jako hříbě a totam.

Byl to šotek z Vílího domu.

Jednou zas - bylo to v čas, kdy dozrává obilí - šli tam dva sousedé ze Sovince na noc hlídat úrodu před lesní zvěří. Měli pole zrovna u lesa, sedli si tedy s ručnicemi do příkopu, dělíce od sebe pole a revír.

Byla krásná tichá noc, nikde se ani lísteček nehnul. Sousedé musili nác pávat dýmku za dýmku a vykládat si, jinak by byli usnuli.

Vtom právě někde odtroubil ponocný jedenáctou - najednou taková vichřice, až se stromy ohýbaly, a rachot, jako by se skály bořily. Sousedi se příkrčili jako zajíci do brázdy, ani nedutali.

Za malou chvíli se zase všechno ztišilo a muži honem zapalovali dýmky, které jim byly vyhasly. Ale nezapálili. Náhle se znova strhlo hrozné povětří a mužům se zdálo, že se do lesa valí jakási strašná obluda. Zase se stromy ohýbaly a zase ten hrozný rachot. Už už to

přestávalo, když se najednou z blízké lesní cesty ozval dusot koňských kopyt. Jako by se tudy hnala setnina husarů.

No, co je moc, to je moc! Teď už to sousedé déle nevydrželi, popadli ručnice a upalovali, co jim nohy stačily. Víckrát by je tam byl v noci nikdo ani za živého Boha nedostal.

Takové věci umějí duchové z Vlího domu.

Co je na pověsti Vlí dům (Sovinec) (ne)pravdivého?

Ono místo nedaleko Sovince opravdu existuje a kdokoliv ho může navštívit. Sám se tak může přesvědčit, zda tam opravdu straší a zda by při nějakém nočním ponocování na tajuplném místě opravdu uviděl něco nadpřirozeného.

Hrad Sovinec založili bratři Vok a Pavel z rodu Hrutoviců, později pánů ze Sovince, asi v roce 1334.

OBSAH

ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI PROČ SE V KOSTELE SV. VÁCLAVA ZVONÍ POLEDNE V 11 HODIN	2
CELÝ TEXT POVĚSTI PROČ SE V KOSTELE SV. VÁCLAVA ZVONÍ POLEDNE V 11 HODIN	2
<i>Co je na pověsti Proč se v kostele sv. Václava zvoní poledne v 11 hodin (ne)pravdivého? .....</i>	<i>3</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI O ZALOŽENÍ SVATÉHO KOPEČKA	4
CELÝ TEXT POVĚSTI O ZALOŽENÍ SVATÉHO KOPEČKA.....	4
<i>Co je na pověsti O založení Svatého Kopečka (ne)pravdivého? .....</i>	<i>5</i>
BOUZOV	5
HELFŠTÝN	6
OLOMOUC.....	8
PRADĚD.....	9
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI BŘETISLAV A JITKA	10
CELÝ TEXT POVĚSTI BŘETISLAV A JITKA.....	10
<i>Co je na pověsti Břetislav a Jitka (ne)pravdivého? .....</i>	<i>11</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI O ZALOŽENÍ MĚSTA OLOMOUCE	12
CELÝ TEXT POVĚSTI O ZALOŽENÍ MĚSTA OLOMOUCE	12
<i>Co je na pověsti O založení města Olomouce (ne)pravdivého? .....</i>	<i>13</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI KRUTÝ TREST	14
CELÝ TEXT POVĚSTI KRUTÝ TREST.....	14
<i>Co je na pověsti Krutý trest (ne)pravdivého? .....</i>	<i>15</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI TATAŘI U OLOMOUCE	16
CELÝ TEXT POVĚSTI TATAŘI U OLOMOUCE.....	16
<i>Co je na pověsti Tataři u Olomouce (ne)pravdivého? .....</i>	<i>17</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI POSLEDNÍ NOC KRÁLE VÁCLAVA.....	18
CELÝ TEXT POVĚSTI POSLEDNÍ NOC KRÁLE VÁCLAVA	18
<i>Co je na pověsti Poslední noc krále Václava (ne)pravdivého? .....</i>	<i>19</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI OLOMOUCKÝ ORLOJ	20
CELÝ TEXT POVĚSTI OLOMOUCKÝ ORLOJ	20
<i>Co je na pověsti Olomoucký orloj (ne)pravdivého? .....</i>	<i>22</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI CIKÁNSKÝ VÝPAD	23
CELÝ TEXT POVĚSTI CIKÁNSKÝ VÝPAD.....	23
<i>Co je na pověsti Cikánský výpad (ne)pravdivého? .....</i>	<i>24</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI RYTÍŘ ŠATNÝ	25
CELÝ TEXT POVĚSTI RYTÍŘ ŠATNÝ.....	25
<i>Co je na pověsti Rytíř Šatný (ne)pravdivého? .....</i>	<i>26</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI DŮM "U ZLATÉ ŠTIKY"	27
CELÝ TEXT POVĚSTI DŮM "U ZLATÉ ŠTIKY"	27
<i>Co je na pověsti Dům "U Zlaté štiky" (ne)pravdivého? .....</i>	<i>28</i>

Pověsti o Olomouci a přilehlých městech
Průvodcování

ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI ZEMĚTŘESEŇÍ	29
CELÝ TEXT POVĚSTI ZEMĚTŘESEŇÍ.....	29
<i>Co je na pověsti Zemětřesení (ne)pravdivého? .....</i>	<i>30</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI ŠTÍT SVATÉHO KRYŠPÍNA.....	31
CELÝ TEXT POVĚSTI ŠTÍT SVATÉHO KRYŠPÍNA.....	31
<i>Co je na pověsti Štít svatého Kryšpína (ne)pravdivého? .....</i>	<i>32</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI DŮM "U ČERNÉHO KONÍČKA"	33
CELÝ TEXT POVĚSTI DŮM "U ČERNÉHO KONÍČKA"	33
<i>Co je na pověsti Dům "U Černého koníčka" (ne)pravdivého? .....</i>	<i>34</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI DŮM "U SEDMI ČERTŮ"	35
CELÝ TEXT POVĚSTI DŮM "U SEDMI ČERTŮ"	35
<i>Co je na pověsti Dům "U Sedmi čertů" (ne)pravdivého? .....</i>	<i>36</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI DŮM "U MOTÝLKA"	37
CELÝ TEXT POVĚSTI DŮM "U MOTÝLKA"	37
<i>Co je na pověsti Dům "U Motýlka" (ne)pravdivého? .....</i>	<i>38</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI O HASTRMANECH.....	39
CELÝ TEXT POVĚSTI O HASTRMANECH	39
<i>Co je na pověsti O hastrmanech (ne)pravdivého? .....</i>	<i>42</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI STRAŠIDLO Z JAKUBSKÉHO MLÝNA.....	43
CELÝ TEXT POVĚSTI STRAŠIDLO Z JAKUBSKÉHO MLÝNA	43
<i>Co je na pověsti Strašidlo z Jakubského mlýna (ne)pravdivého? .....</i>	<i>44</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI ONDRÁŠ A JURÁŠ V OLOMOUCI	45
CELÝ TEXT POVĚSTI ONDRÁŠ A JURÁŠ V OLOMOUCI	45
<i>Co je na pověsti Ondráš a Juráš v Olomouci (ne)pravdivého? .....</i>	<i>47</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI DOBRÝ SKUTEK PRADĚDŮV	48
CELÝ TEXT POVĚSTI DOBRÝ SKUTEK PRADĚDŮV	48
<i>Co je na pověsti Dobrý skutek Pradědův (ne)pravdivého? .....</i>	<i>49</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI O PŮVODU PROSTĚJOVSKÉ ŽITNÉ (PROSTĚJOV)	50
CELÝ TEXT POVĚSTI O PŮVODU PROSTĚJOVSKÉ ŽITNÉ (PROSTĚJOV)	50
<i>Co je na pověsti O původu prostějovské žitné (Prostějov) (ne)pravdivého? .....</i>	<i>51</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI PROPAST (HRANICE).....	52
CELÝ TEXT POVĚSTI PROPAST (HRANICE).....	52
<i>Co je na pověsti Propast (Hranice) (ne)pravdivého?.....</i>	<i>53</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI O ZALOŽENÍ MÍROVA (MÍROV)	54
CELÝ TEXT POVĚSTI O ZALOŽENÍ MÍROVA (MÍROV)	54
<i>Co je na pověsti O založení Mírova (Mírov) (ne)pravdivého? .....</i>	<i>55</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI ČERNÝ KOCOUR (HELFTÝN, LIPNÍK NAD BEČVOU).....	56
CELÝ TEXT POVĚSTI ČERNÝ KOCOUR (HELFTÝN, LIPNÍK NAD BEČVOU).....	56

Pověsti o Olomouci a přilehlých městech
Průvodcování

<i>Co je na pověsti Černý kocour (Helfštýn, Lipník nad Bečvou) (ne)pravdivého? .....</i>	<i>58</i>
ZKRÁCENÁ VERZE POVĚSTI VÍLÍ DŮM (SOVINEC)	59
CELÝ TEXT POVĚSTI VÍLÍ DŮM (SOVINEC).....	59
<i>Co je na pověsti Vílí dům (Sovinec) (ne)pravdivého? .....</i>	<i>60</i>